

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ**

**РОМСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ В ПОЛІТИЦІ МИКИТИ ХРУЩОВА У
ВИХОВАННІ ТОЛЕРАНТНОСТІ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студента 4 курсу 07-441з групи
Спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійної програми «Середня
освіта (Історія)»
Бутмі Костянтин

Науковий керівник: Кандидат історичних наук, доцент
Кузовова Наталія Миколаївна

Рецензент: Кандидат історичних наук, доцент
Сидорович С.С.

Херсон-2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1 Проведення сільськогосподарських реформ Хрущова М.С. та їх вплив на ромське населення Української РСР	5
Розділ 2 Статистичні дані реформаторської діяльності сільського господарства	9
Розділ 3 Виховна складова за час проведення реформ. Їх вплив на реальне ставлення до національних меншин	16
Висновки	22
Список використаних джерел та літератури	24
Додатки	26

ВСТУП

Актуальність теми визначена насамперед сучасною необхідністю виховання дитини та дослідження ставлення до цього процесу в минулому. Оскільки, враховуючи особливості даної тематики та кількість проведених досліджень про період Хрущовських реформ, важливо звернути увагу на всі аспекти соціальної та політичної відлиги, проте потрібно не забувати, що окрім них низка змін торкнулась ще й адміністративного та економічного аспекту політики СРСР.

Об'єктом дослідження виступає толерантне ставлення до людини під час реформ Хрущова М.С. на посаді голови ЦК КПРС.

Суб'єктом дослідження виступає людина під час проведення державних реформ та процес виховання толерантності у вихованні дитини

Предметом дослідження в даному сенсі виступає педагогічна складова для виховання толерантності по відношенню до своїх громадян та як вони відносяться один до одного.

Виходячи з поставленої теми ми виносимо такі *завдання*:

1. Дослідити процес проведення сільсько-господарських реформ та як вони торкнулися ромського населення СРСР;
2. Проаналізувати статистичні дані які вказують на реальну ситуацію в державі та чітко характеризують її політику;
3. Визначити ставлення громадян СРСР до національних меншин
4. Надати критичну оцінку політиці держави з огляду на сучасний стан національних меншин та їх самих ставлення до цього;
5. Дослідити педагогічний підхід до виховання сучасної ромської молоді;

б. Визначити як саме проходив процес переходу ромського населення від кочового способу життя до осілого;

Відповідно до поставлених завдань та наданої теми визначені *хронологічні межі* дослідження. Період перебування при владі Хрущова М.С. та його реформи — 1957 – 1965 рр. ХХ ст.

Відповідно до поставленої теми використано такі *методи* дослідження як історичний, статистичний, емпіричний та педагогічний

Мета дослідження дослідити процес ставлення та виховання громадян до національної меншини Ралянського Союзу — ромів.

Джерельна база дослідження складає з себе матеріали конвенції про права людини 1950 року, закони СРСР за період перебування Хрущова М.С. на посаді голови ЦК КПРС.

Структура роботи. Загалом дипломна робота складає в собі 42 сторінки. З них вступ — 2 сторінки; розділ I — 4 сторінки; розділ II — 7 сторінок; розділ III — 6 сторінок; висновки — 2 сторінки; список використаних джерел та літератури — 2 сторінки; додатки — 16 сторінок

Розділ 1 Проведення сільськогосподарських реформ Хрущова М.С. та їх вплив на ромське населення Української РСР

З моменту вступу Хрущова М.С. на пост голови ЦК КПРС сільське господарство СРСР почало стрімко змінюватися. Під ідеєю волонтаризму було здійснено спробу докорінно змінити саму систему даної сфери економіки. Власне враховуючи вплив комуністичної ідеології, партія вирішила перенести політичний чинник на економічний, сподіваючись збільшити прибутки та рівень ВВП. Можна виділити такі етапи:

- I етап — Початок реформ 1957 р.;
- II етап Децентралізація економіки 1957-1962 рр.
- III етап Централізація економіки 1962-1964 рр.
- IV етап Згортання реформи 1964-1965 рр.

Так перший етап являє собою саму ініціалізацію реформи на папері. Було прийнято рішення про формування єдиного сільсько-господарського комплексу який мав на меті зріст приросту продуктів першої необхідності, швидкий тем зросту легкої промисловості, підвищення рівня соціального життя жителів Радянського Союзу. Проте згодом даний курс був відмінений генсеком. Було постановлено про відхід від центрального управління, та передачу влади не центральному апарату, а регіонам. Хрущов вважав, що таким чином регіональні управління зможуть збільшити свій економічний потенціал та рівень приросту промислової продукції на місцях.

Децентралізація економіки як другий етап розпочалася у 1957 році. Якщо раніше управління було надано галузевим міністерствам, то відтепер почався процес створення Рад Народного Господарства (скорочено раднаргоспи). Власне, їх провідна відмінність від самих колгоспів заключалась у тому, що колективне господарство розповсюджувалося відтепер не лише на власність в самому колгоспі, а на все що знаходилося на

його території. Окрім того було взято курс на зменшення бюрократизму в регіонах та надання їм економічної самостійності.

Як наслідок в перші роки рівень ВВП та самого розвитку промисловості зріс, але це було суцього тимчасове явище. Якщо розглянути статистичні дані, то приріст продукції в сільському господарстві збільшився на 3-5%. Проте, доволі швидко зріст пішов на спад, оскільки економічно СРСР не було готове до докорінної зміни економіки, це було таким через планову економіку.

Для більш чіткого пояснення варто зазначити основні цілі раднаргоспів:

1. Вирішення регіональних потреб в технічному та продуктовому забезпеченні;
2. Керівництво нижчими органами влади (районними управліннями);
3. Виявлення економічних потреб;

Реально ситуація виглядала так, що раднаргосп став міні-міністерством адміністративного району. Оскільки внаслідок реформи децентралізації зменшилась кількість галузевих міністерств, які виконували роль головних керівних центрів в минулому, то фактично раднаргоспи в цей період мали вирішувати власні потреби та проблеми власноруч.

Як сама ідея, явище децентралізації економіки доволі позитивне, оскільки воно надає можливість адміністративній одиниці чи економічному регіону накопичити власний капітал, дає свободу вирішення питань економічного характеру не залежно від головного міністерства. Проте, волюнтаристський запал Хрущова не подіяв та доволі швидко нова система почала давати збої, через те що вона не була розроблена на належному рівні.

Власне враховуючи тематику нашого дослідження, перш за все варто визначити основні риси способу життя ромського населення взагалі:

1. Кочівництво;
2. Розведення коней;

3. Відмова від домівки та життя "в кибітці";
4. Широко розповсюджене шахрайство;
5. Сильний потяг до злочинства та обкрадання майна;
6. Закритий кастовий спосіб життя (мається на увазі, що ромське населення проживало як закрита група, не допускаючи до себе етнічних чужаків)

Також, варто зазначити що в СРСР в період колективізації йшов інтенсивний процес асиміляції та насильницького насадження осілого способу життя для омського населення всього СРСР. З одного боку, переслідування циган з боку влади, що мали місце незадовго до війни, не поновлювалися. Проте з іншого: державна політика КПРС в період Хрущовських реформ стосовно ромського населення змушувала дану національну меншину остаточно відмовитись від свого традиційного способу життя, перейти в колгоспи та радгоспи до осідлості. Окрім того, влада примусово здійснювала контроль за національними меншинами, та намагалася як умога швидше асимілювати їх або обмежити їх свободу пересування, зокрема органами суспільного контролю та стеженням [дод. 1].

Розглядаючи процес подальших реформ, ми бачимо, що окрім сільсько-господарської реформи раднаргоспів, ще була адміністративна реформа. Вона почалася внаслідок того, що децентралізація економіки як політичний експеримент себе не виправдала. Так указом ЦК КПРС від 30 грудня 1962 року, радянська влада фактично зменшила кількість існуючих внаслідок децентралізації районів з 604 до 251.

Як наслідок цього ромське населення як національна меншина стала просто-напросто прикованою до своїх раднаргоспів та колгоспів без змоги вести кочовий спосіб життя. Окрім того, примусово ромів змушували отримувати паспорти та державну реєстрацію проживання. Хоча на дану ситуацію можна дивитися двояко. Оскільки було відмінено та заборонено звичний уклад, почалися незворотні соціальні зміни серед цієї меншини.

Осілість сприяла розвитку ромської культури як само визначеної. У даному випадку, почався процес змішування культурних особливостей як ромів так і інших представників етнічних груп.

І тим не меш ромське населення було фактично змушене працювати майже за дарма в колгоспах та радгоспах. Яскравим прикладом цього може слугувати рівень заробітної плати. Хоча, на початку епопеї реформ, було введено систему завдяки якій робітник міг отримувати як аванс, так власне й оплату за свій труд, доволі швидко внаслідок економічної кризи почалися затримки з її видачею. Так, середньостатистичний працівник колгоспу міг отримати в якості авансу замість грошових коштів 2 кг зерна або рису на місяць. Враховуючи рівень економічного розвитку та неспроможність даної системи себе виправдати, поступово розпочалася нестача продовольства. Елементарно щоб прогодувати сім'ю працівник просто міг красти державне майно та збувати його на власний розсуд.

Для самих ромів це було як за звичку, тому в даному плані вони продовжували робити так само як і раніше: обкрадати квартири, красти майно та збувати його. Дану соціальну рису цієї меншини стерти державній владі було дуже складно.

Таким чином видно, що Хрущовські реформи негативно вплинули на економічний потенціал та розвиток як Української РСР так і усього СРСР в цілому. Оскільки знизилась економічна потужність кожного з економічних районів, рівень виробництва різко впав. Головні центри координування діями колгоспів на місцях — при зменшеній кількості вже не могли керувати настільки великими територіями які в економічному плані були залишені самі на себе, та взагалі не звертали уваги на проблеми, котрі виникали на місцях, а це є вкрай негативним фактором.

Розділ 2 Статистичні дані реформаторської діяльності сільського господарства

Для детального дослідження даної тематики обов'язково потрібно провести статистичний аналіз з приводу відношення до ромського населення з боку влади. Як нам відомо період адміністративної та економічної реформ Хрущова М.С. торкнувся всіх сфер життя жителів СРСР.

Так ми бачимо що адміністративна реформа скоротила кількість адміністративних одиниць Української РСР, але хоча і був взятий курс на централізацію, не дала бажаного результату, оскільки кількість самих одиниць зменшилася, але фактично все одно вони не підпорядковувалися в економічному плані центральній владі в повній мірі [дод. Б]. Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 1962 року [дод. Г] було скорочено кількість районних центрів, а як наслідок і кількість колгоспів які під час скорочення просто перейшли під протекторат раднаргоспів районного значення.

Так на прикладі таблиці ми бачимо темпи зросту промисловості під час реформ

Таблиця №1 [дод Б]

Темпи зросту промисловості		
Рік	% приросту ВВП на початку року	% приросту ВВП на прикінці року
1951	55 %	85%
1956	60%	64,3%
1961	65	51%

З поданих даних видно, що реформа хоч і діяла, але не досконало. Оскільки реформи не просто себе не виправдовували, але ще й завдавали негативного впливу в соціальному плані, поступово зростав рівень невдоволення політикою державної влади. Неспроможність її врегулювати кризу, безвідповідальність керівників раднаргоспів, економічна криза та

докорінна зміна звичного кочового способу життя ромського населення спричиняла поступове накопичення невдоволення.

5 жовтня 1956 року вийшов Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про залучення до праці циган, які займаються бродяжництвом», який прирівнює кочових ромів до дармоїдів і забороняє кочовий спосіб життя. Реакція на указ була двоякою як з боку місцевої влади, так і з боку самих ромів.[3]

Місцева влада виконувала цей указ, або видаючи ромам житло і спонукаючи або примушуючи їх замість кустарного ремесла і ворожіння офіційно працевлаштуватися у раднаргосп чи колгосп, або просто виганяючи їх зі стоянок і піддаючи дискримінації на побутовому рівні.

Роми ж або раділи новому житлу і досить легко переходили в нові умови життя (часто це були цигани, які мають за новим місцем проживання друзів-циган або осілих родичів, які допомагали їм радою при налагодженні нового життя), або ж вважали указ початком спроби асимілювати, розчинити циган як етнос і всіляко ухилялися від його виконання. Ті роми, які спочатку прийняли указ нейтрально, але не мали інформаційної та моральної підтримки, незабаром сприйняли перехід на осілість як нещастя. В результаті нового закону осіло більше 90% ромів СРСР.[2]

Ось що каже очевидець про процес переходу в колхози:

”Помниться трошки, но помниться, як я кажу, як ми ще в Ніколаєві жили. І вже там війна, ні да, там війна. Ну 6 год було. Бо як переїжджали туди, я це помню, а ще пройшло года три война закончилася, так. І виїхали, цигани де які були. Їдуть, значить так, на танках українці понад посадкою, і рома їдуть рядом. А вони саме цвіли дерева, акація де там яка хороша. Рвуть і ставлять на ці танки, радуються, обнімають. І цигани рядом їдуть. «Нет. Не переживайте! Всьо, ми побідили, ми побідили!» Ну вони то ж чули, що ромен уморенас, євреїв моренас, а це табор їде. І я це помню, баба Райка помне, хай лежить с Богом. Каже так: схвачуються, обнімають ромен, і рома зривають отаво цвіточки та їм дають, оце тако, на на танки. А хто машиною там їх по 40 человек їде. Благодарять, победітелі ж. Всі

рома благодатні за це, що освободаськраїна, от. Оце так було у війну, послевоїни. Ну а послевоїниначали їздить кой які, батько мало де їздив, а тільки в колхоз. Багато роменського скоплення, ромнів багато орда, щось таке, і нашем, халавде когось зален, батько одвертав п'ять-шість бричок, своя сім'я. Коні, щоб не йшли в городи до гажсен. Щоб ромня, яка щось драбатяярда, щоб де нал нашел, бо вона в ответі буде, понятно? Бо її хазяїн. Бо бувало такі, шо нашен. А гашенбачуть: нє, нє, це не вони. Шукайте їх, це може отаке, бо були такі, шор ома вигонили таких. Ну батько мій не любив їздить з такими, шо нарушають, коні підуть на городи. Каже, піднімає таке, каже: куди ви? Вигонять. А вони вже борц варять і приходять брость оте всьо, бо халавден визивають. Огороди ламають там коні. Всьо. Було трудно, було. Як став Хрущов, по правді сказать, вроді розвиднилось, ну їздить було чим, у каждого коні добрі, брички, ну в бричках всьоєсть, ну свободно це їздили. Ну а всьо-равно вже як на места встали, дома построїли, у домах, корови імели, і коней держали даже, не смотря не шо. Не імели права казать: «Для чого ви коняку держите?» Бричка в батька і коні. Всьо. Батько трьох конів здав, а одну із лошам оставив. І бричку оставив, нє, одну поміняв у колхоз. Кабана дали там, не одного, і 1,5 тищі вроді. Ну брички були дуже ценні. І даже імели свої брички в колхозі. Хотя: «Всьо здавай, коней, брички здавайте. Всьо, брички та здавайте в колхозі! І самі будьте колхозниками» Ну ми в колхозник і стали, та тільки поступово: брички осталися, та й коняки мали, всьо шо полагалось, шо було. І колхозне було всьо імуцество, і птиця, і корови, і курі. Отак ми прожили мої годи, я работав, я не лїний. Бувало таке, що їдем, нанімаємся у совхозі. Совхоз в Б.Александровкі, великий, ну, граби дають нам, коні наші, і возим – 9 тонн у совхоз, скирти там, а 10-та тонна, считай – наша. Це вже заробіток нашій. А ми возим у район і закупляють у нас. На тиждень два раза, дві гарби. А тільки гарби як для себе брали, то там тонна 600 – тонна сімсот грузу. А там по-бистрому возили – тонну нагрузим – і всьо. Ну 9 тонн – туди, а 10-та – наша. Ми за день було, і за два дні заробляєм собі оцю гарбу.

Оце в нас жизнь була – не хотіли розіжджати уже. А нам на місці скирдували усно, їздили свobodно продавали сіно, соломку.”[8]

Очевидно, що процес роботи в колгоспах для ромів не був досить приємним, і тим не менш вони проти власної волі мали слідувати закону. І тим не менш, процес переходу в реальності проходив строкато.

Якщо взяти до уваги законодавчий рівень, особливо Конвенцію про права людини 1950 року, то ми бачимо ряд правопорушень стосовно омського населення, оскільки згідно статті 14 :

”СТАТТЯ 14

Заборона дискримінації

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою”[10]

Та додатку №1 до тексту конвенції:

”Захист права власності

Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів”.[10]

Ми бачимо, що відношення було до цієї національної меншини далеким від загальноприйнятого міжнародним законом рівня.

Ще один важливий момент полягає в тому, що ромське населення з моменту свого переходу до нового способу життя відтепер мало освоювати землеробство та працювати в колективному господарстві разом з іншими етнічними групами населення. Через постійну дискримінацію та вішання стигми, яка була раніше, до представників даної національності відношення було не завжди позитивним. Члени колгоспу та сусіди не були раді новим знайомствам, оскільки за данною групою населення тягнувся доволі давній шлейф міфів як конокрадів, злодіїв та шахраїв. Поступово від такого сусідства ромська культура почала проникати та синкретизуватися з культурою інших жителів СРСР. Власне, вона мала деяку популярність серед населення, оскільки коли в етнічному плані дві або декілька груп населення сусіди, то поступово починається асимілятивний процес культур. З огляду на статистику докорінних держиваних змін, можна умовно сказати, що через адміністративну реформу управління ромське населення посійно перебувало в осідому русі. Хоча, не всі представники даної етнічної групи позитивно сприйняли осідлість. Невдоволення все одно було. Зазвичай у раднаргоспах та колгоспах під час робочого процесу до них все одно ставились з великою підозрою.[5]

З боку може здатися, що циганам було легше вижити в силу їх кочового способу життя. На наш погляд, це спірне твердження. Саме табори на дорогах кидалися в очі в першу чергу. Не помітити колону кочового народу кулькістю в 50 або 100 чоловік на дорозі просто не можливо.

Але навіть якщо прийняти за істину аргумент про меншу вразливість кочових ромів, які ховалися по лісах, виникає питання: «А чи багато їх було?». У масовій свідомості цигани - це «кочове плем'я». Тільки фахівцям відомо, що протягом семи століть велика частина циганського народу жила в Європі осіло. З цієї точки зору дуже цікава закордонна статистика.

У сучасній Східній Європі, рідше в Західній Європі, цигани нерідко стають об'єктом дискримінації в суспільстві, особливо з боку правоекстремістських партій, в 2009 році повідомлялося про напади на румунських циган в Північній Ірландії.

У Болгарії в момент заборони кочування (1958 р) налічувалося 14 тис. кочових ромів. А згідно з переписом населення, проведеної двома роками раніше, свою циганську національність задекларували 197 865 осіб. Тобто кочівників виявилось від 3 до 6 %.[6]

Як приклад відношення до ромського населення з боку толерантності можна навести цитату з книги:

”Бабка Дудука не плакала. Она по-своему, на языке верующего человека, говорила цыганам:

– Бог карает нас войною за то, что коммунисты отвернули от Бога всю страну. Церкви закрыты. Там, где прежде на колени молились Господу – сделали клубы и крутят кино или танцуют. Всё Сталин безбожный, да Ленин – они и довели народ до этого, а теперь люди принимают кару небесную...

Все испуганно оглянулись, чтобы никто не услышал и не донёс в органы. Но своей вины не признали.

– Скажи, баба Дудука, разве мы, цыгане, повинны в том, что коммунисты позакрывали церкви? Или нас кто-то спрашивал? Разве мы виноваты, что не верят в Бога? Или, может быть, ты нам покажешь хоть одного цыгана, чтоб в Бога не верил? Старуха перекрестилась и, не найдя что ответить, пошла себепрочь” [1]

Таким чином, ми бачимо що реформи Хрущова М.С. сприяли їх асиміляції та колективізації з оточуючим населенням. З огляду ж на економічний стан держави та рівень розвитку промисловості, можна сказати

що ромське населення скоріш постраждало, оскільки репресії торкнулись їх в прямому сенсі. Важливо пам'ятати, що на той момент плюралізм та волюнтаризм політики Хрущова мав на меті просунути на перше місце СРСР та перегнати США в економічному розвитку. Мінус даної політики в тому, що народ СРСР не був готовий до таких різких змін. Тому доречно зазначити той факт, що дана політика мала проходити поступово в своєму природному процесі, а не за п'яти або семирічним планом ЦК КПРС.

Розділ 3 Виховна складова за час проведення реформ. Їх вплив на реальне ставлення до національних меншин

Усе в нашому житті підвладно змінам і цього аж ніяк не можна змінити.

Суттєвий брак суспільних цінностей у ХХ столітті призвів до того, що людство, окрім значних досягнень у галузі науки і техніки, продемонструвало що відношення людей один до одного не актуальне для них. Як приклад цього може бути дві світові війни, холодна війна, карибська криза, коли політичні та державні інтереси ставились вище за людину.

Сучасні дослідники людських взаємин та суспільних відносин називають цю суспільну цінність толерантністю.

Толерантність – історичний феномен, один із важливих чинників еволюційного розвитку людства. Він виник на основі інстинкту самозбереження і поступово набув статусу цінності й норми. Практично у всі часи толерантність була актуальною та жваво обговорювалася науковим співтовариством.

Для більш докладного опису варто звернутися до Конституції України, щоб мати чітке представлення того що є визначене законом.

Толерантність — це є здатність переносити несприятливий вплив яких-небудь факторів.

Толерантність у вузькому розумінні означає повагу, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність — активна життєва позиція, яка передбачає захист прав кожної людини і відношення до проявів нетерплячості як до неприпустимих.

Толерантність у широкому розумінні — це є терпимість, яка виявляється у поведінці, способі життя, характері, висловленнях. Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань.

Форми толерантності бувають такими: релігійна, міжкласова, політична, вікова, етнічна, сексуальна, гендерна. [4]

Процес виховання толерантного ставлення до ромського населення з боку радянської влади за час Хрущовських реформ проходив доволі складно.

Для детального дослідження цього процесу варто звернути увагу на виховання дітей серед самих ромів.

Сучасні ромські сім'ї як і тоді в період реформаторства Хрущова М.С. бувають багатодітними, від цього в кожній сім'ї наявний культ дитини. Кожна дитина, в тому числі з чужої сім'ї або неромській, розглядається як особистість, вона потребує захисту, допомоги, доброго слова, частування, настанови. Система порівняння і заохочення дітей балами вважається у циган дуже шкідливою для дітей. Тому зазвичай ромські діти не часто закінчують школу. Від цього впливає проблема освіти серед даної національної меншини. Культ дитинства настільки сильний, що у циган поширений звичай усиновлення (яке часто відбувається навіть при наявності власних дітей і побічно пояснює міф про викрадення циганами дітей), а також підбирання або підгодовування безпритульних і сиріт. В основному це може бути правдою, але на нашу думку зважати на це у сучасному часі не потрібно. За звичаєм, якщо в домі є дитина або діти, ром має взяти подарунки для неї або них, якщо має намір зайти в цей дім в гості.

Якщо ж ситуація виходить навпаки: сім'я з дітьми приходить у дім де проживає інша ромська родина, будь яка річ, що сподобалася цій дитині має

бути подарована їй. Очевидно в дитинстві серед ромського населення переважає принцип пестення, потакання кпинам та іншому, але разом з тим дитина є головним скарбом ромської сім'ї. В цьому контексті можна відзначити, що ромське населення належним чином ставиться до виховання молодого покоління. Це видно з тези "Діти — наше майбутнє", яке для даної етнічної групи має першочергове значення. [3]

З огляду на період реформування СРСР за час переребування на чолі ЦК КПРС Хрущова М.С. можна сказати, що власне підхід до виховання тодерантності до дитячого ромського населення був на середньому рівні. Внаслідок дискримінації, насильницького насадження осілого способу життя, заgonу в колгоспи та радгоспи ця етнічна група не довіряла державі та її спробам допомогти їм стати більш радянськими. У розумінні самих ромів, система надання освіти (власне оцінювання самої дитини балами буде шкідливим для неї, оскільки дитина не може бути оціненою, вона навпаки безцінна), унеможливлення вести традиційний спосіб життя та примусове притягнення до робіт за копійки зовсім не сприяло їх позитивному розвитку. Проте, варто зазначити, що за цей період рівень культури активно розвивається. Виникають ряд книг, з ромськими персонажами, знімаються фільми. [5]

Очевидно, що радянське населення цікавилось ромською культурою та її особливостями.

З цього можна виділити головні особливості виховання ромської дитини.

Саме дитинство у ромів дуже коротке. Воно триває до 7 років. За цей час хлопчики та дівчата зовсім ні в чому не мають обмежень. Цікавим є те, що дитина може носити що сама обере з речей, не чистити зуби та не вмиватися, їсти лише те, що подобається, а не те що корисно. Батьки вдягають дитину лише в тому разі, коли сім'я йде в гості до іншої родини. Ще один момент в тому, що молоше покоління ніколи не залишається без уваги, дорослі завжди тримають їх під увагою, щоб в будь-який момент

можна було нагодувати чи вступитися у випадку небезпеки. Ззовні діти відрізняються лише довжиною волосся. Власне для нас такий спосіб виховання може бути диким. Тому за часи реформ місцеве населення не зовсім могло зрозуміти такий підхід до виховання малечі.

Починаючи з семирічного віку ромські діти починають здобувати освіту, проте батьки їх зовсім не контролюють. Початкова школа цілком та повністю лягає на плечі молодшого представника сім'ї. Разом із тим вони навчаються допомагати старшим. Дівчат допомагають по дому, слідкують за молодшими братами та сестрами, навчаються відрізнити золото від підробки, гаданню на картах та долоні. Хлопці потупово навчаються ковальському ремеслу, водінню машини (до речі будь-якого типу), конярству. Подальше здобування освіти в залежності від потенціалу й можливостей самої дитини в її ремеслі може бути неактуальним, тому освіта для них закінчується вже в 4 класі.

Ось як відзначає просес педагогічного та освітнього виховання спеціаліст:

”Власне, в 10 років ромська дитина вважається доволі дорослою, щоб заробляти на проживання та виділяти певний % своїй сім'ї. А в 14-15 років вже можна завоювати власну сім'ю.

Через такий підхід лише одиниці серед ромів можуть здобути належні знання. Максимально вони можуть отримати знання читання та писання, але не більше. І тим не менш, кожна ромська сім'я та рід тримаються за кожного зі своїх представників, оскільки у даної етнічної групи дуже сильно розвинені сімейні зв'язки.

Нарешті, треба мати на увазі ще один фактор – це батьківська підтримка. Циганські сім'ї зазвичай цілком виразно реагують на школу: вони або щиро довіряють учителям і всіляко їх підтримують, контролюючи відвідування школи своїми дітьми, або ж навпаки - дуже скептично ставляться до конкретних педагогам або навіть до освітнього закладу в цілому.

Звідси зрозуміло, що головна роль в процесі утворення циганських дітей належить особистості вчителя.

Саме від нього залежить ставлення циганської громади до навчального закладу в цілому. Знаючи деякі особливості «табірних циганських дітей (відкритість, емоційність, підкреслену повагу до старших), вчителю набагато легше знайти вірний тон у відносинах зі своїми підопічними і їх батьками.

Проте, ті підлітки, які переходять цей «фатальний» бар'єр, в подальшому навчаються досить стабільно, закінчуючи 9-річну школу. Частина з них намагається вчитися і далі і отримує повноцінне 11-річну освіту.

В процесі навчання при добре налагоджених відносинах між учителем і циганськими дітьми останні виявляють надзвичайну зацікавленість і бажання працювати на уроках. Коректне ставлення вчителів до помилок, неточностей і інших погрішностей учнів стає запорукою міцної дружби, яка виникає між ними. Терпіння, терпимість, доброзичливість, повтор чергового пройденого фрагмента нової теми на заняттях, підтвердження засвоєння дитиною цієї теми, образність подачі навчального матеріалу – ось складові вчительського успіху.

Окрема проблема - викладання або хоча б присутність в якомусь вигляді в програмі рідного циганської мови. Поки в Росії немає вчителів – фахівців з цього предмету, проте світова (і, до речі, радянський) досвід показує, що при певних зусиллях можна підготувати таких педагогів за досить короткий термін.

Взагалі, навчання ромських дітей вимагає від учителів, директорів шкіл та чиновників від освіти доброї волі і певної гнучкості. Часто циганські діти потрапляють в школу вже в підлітковому віці.

Нерідко у вступників не вистачає документів. Ще одна поширена ситуація - бажання молодих людей і дорослих, які в свій час провчилися

всього кілька років або взагалі не вчилися, продовжити освіту або почати його з нуля. Поки система освіти Росії не дає їм можливості реалізувати свої плани: в 1-й клас приймають дітей не старші 8 років, а вечірні школи пропонують навчання тільки в середньому ланці, хоча законодавство дозволяє, в разі потреби, і брати в 1-й клас «переростків», і відкривати початкові класи в вечірніх школах. Однак на практиці діти і дорослі, які не вписуються в «стандарти», виявляються за бортом освітньої системи: ні вчителя, ні директора, ні органи управління освітою не йдуть назустріч «проблемному контингенту» замість того, щоб допомогти оформити документи, організувати проходження медогляду і т.д., - словом, виконати свій обов'язок.

Відносно освіти, без додаткової допомоги багато циганські діти приречені на навчальні невдачі. Надія школи на репетиторів або навіть на самих циганських батьків в справі корекції навчального відставання своїх дітей за рідкісним винятком на сьогоднішній день - це утопія (в масі циганські батьки малограмотні і не можуть допомогти дітям з уроками).

А поки вчителі, які працюють з циганськими дітьми, повинні отримати хоча б загальне уявлення про циганському мову та культуру.

Необхідно пам'ятати один з психологічних постулатів позитивної мотивації на навчання будь-яких дітей: стабільний і грамотно заохочений учителем успіх в одній діяльності (предмет, самодіяльності і т.д.) часто стає приводом для продовження навчання в цілому”[1]

И.С. Бердышев, психолог

З огляду на це, у період Хрущовської відлиги ромська культура переживає певний підйом. Повсюди починають цікавитися її особливостями.

Висновки

Період Хрущовських реформ 1957 – 1964 рр. ХХ ст. для всього Радянського Союзу був дуже строкатим. Волонтариські та плюралістичні ідеї, просякнуті наскрізь заполітизованим комунізмом з боку партійного впливу докорінно заважав у всіх планах для стабільного економічного, соціального, культурного та промислового розвитку всієї держави.

Процес проведення сільськогосподарської реформи з її головним акцентом на децентралізацію економіки та реформу місцевого самоуправління не виправдав надій, покладених правлячою верхівкою. Враховуючи фактор відсутності взаємозв'язку між міністерствами та керівними органами на місцях та неможливе керування службовими кадрами на належному рівні, ми вважаємо зазначити, що як суспільство (особливо голови колгоспів та раднаргоспів, без належного рівня освіти) було не готове змінити саму систему управління. Другим фактором, що заважав позитивно реалізувати дану реформу була ментальність радянської людини. Оскільки, в самому сенсі розуміння народ не був готовий до децентралізованого управління. Звісно, спочатку реформа дала позитивні результати в плані легкої та важкої промисловості, проте: економічна криза, нестача кадрового складу серед управління, неврожаї, та ряд інших факторів показали, що реформа не може себе виправдати. Тому у 1963 році був взятий курс на згортання реформи та централізацію.

Реформа територіального адміністративного перерозподілу, яка скоротила кількість раднаргоспів та колгоспів не могла виправдати себе в повній мірі. Освоєння цілинних земель проходило доволі швидко, але головний чинник полягав в тому, що не були враховані геологічні та агрокліматичні особливості даного регіону. Як наслідок, дуже скоро розпочалася аграрна криза всієї держави. До негативних настроїв серед

населення додалось ще те, що внаслідок неврожаю якість продуктів харчування впала.

Серед всього цього ряду негативної та вкрай непродуманої реформаторської діяльності, настрої щодо національних меншин були не зовсім позитивними.

Враховуючи той факт, що протягом довгої історії ромська діаспора змогла наробити на власний рахунок декілька негативних міфів: конокрадство, злодійство, шахрайство, викрадення дітей, відношення до неї було негативним

Примусова політика осілости, та відхід від кочового способу життя завдав сильного удару по національним звичаям даної національної меншини. І тим не менш, ромське населення як продовжувало бути закритою етнічною групою, так і залишалось нею. Лише після примусового прийняття осілости, їх культура почала поступово проникати в культуру більшості населення окремими елементами, та сильно асимілюватися. Перш за все це видно з ромської мови, у якій дуже багато запозичених іншомовних слів.

Окрім того репресивна політика уряду, яка проводилася по відношенню до ромів вкрай негативно малювала перспективи їх соціальної самореалізації.

Таким чином, ми вважаємо, що Радянська влада не змогла вирішити ряд проблем зв'язаних з національними меншинами, що проживає на території СРСР, а лише погострила їх стан своїми економічними та адміністративними реформами у період 1957 – 1964 рр. XX ст.

Список використаної літератури

1. Абраменко О., Кулаєва С. История и культура циган / А. Абраменко, — [Електронний ресурс] . — Режим доступу:<https://adcmemorial.org/wp-content/uploads/historywww.pdf>
2. Бамбула В. Циганська доля – що вітер в полі. – Кн. 2. Нерідні діти світу. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – С
3. Васильєв В.Ю. РАДНАРГОСПИ, ради народного господарства / В.Ю Васильєв — [Електронний ресурс] . — Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Rady_hospodarstva;
4. Конституція України. Закон: Електронний ресурс — [Режим доступу]: — <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>;
5. Криворученко В. К., Пыжиков А. В., Родионов В. А. Коллизии хрущевской «оттепели». / А. В Пыжиков, В. К. Криворученко, — М., 1998. —С. 88-89;
6. Об изменении системы органов управления промышленностью и преобразовании некоторых других органов государственного управления: Закон СССР от 2 октября 1965 г. № 4041—VI // Ведомости Верховного Совета СССР, 1965 г., № 39;
7. О дальнейшем совершенствовании организации управления промышленностью и строительством: Закон от 10 мая 1957 г. // Ведомости Верховного Совета СССР, — 1957 г., — № 11;
8. Панченко Я. О. Слиявський Іван Андрійович. Спогади. Інтерв'ю/Я.О. Панченко, — Херсон, 2020, — 16 с.;
9. Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. Додаток до довідника видання 1962 р. (зміни, що відбулися за період з

1 січня 1962 року по 1 січня 1964 року) / Д. О. Шелягин (упорядник). — К.: Вид-во політ. літ-ри України,— 1964. — 72 с.

10. Н. Бессонов Миф о «кочевом племени» / Бессонов Н. — [Електронний ресурс] . — Режим доступу: <http://gypsy-life.net/mif-17.htm>;

11. Європейська конвенція з прав людини: Електронний ресурс — [Режим доступу]: — https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf;

ДОДАТКИ

Додаток А

"Похищенные ценности они отправили багажом в разные пункты страны" **Секретная записка в ЦК КПСС и Совет Министров СССР**

Министерство внутренних дел СССР докладывает, что органами милиции выявлена и арестована группа цыган, занимавшихся в разных городах страны кражами имущества из квартир... все без определенных занятий и места жительства.

По показаниям арестованных, Шаркози В. С. организовал воровские группы по 7-8 человек, которые разъезжали по городам и селам страны и совершали там кражи имущества из квартир граждан. Старшей одной из этих групп являлась его жена Шаркози Р. А. В таборе цыган он имел и вторую жену — Коломпар Р. Г., которая также принимала участие в кражах.

От каждой группы цыган Шаркози В. С. получал 50% похищенного имущества.

В текущем году на территории Бурят-Монгольской АССР, Курганской, Тюменской и Новосибирской областей, в гор. Петровск-Забайкальске Читинской области цыганами было совершено более 80 краж.

За участие в кражах, совершенных в гор. Улан-Удэ, органами милиции УМВД Читинской области 12 августа с. г. были арестованы... 7 человек. Однако в то время другие участники преступной группы не были выявлены. Пользуясь этим, они выехали в другие области СССР, а похищенные вещи и ценности отправили багажом в разные пункты страны...

При попытке получить на станции Ковров багаж были также задержаны участники краж Салай Л. Д. и Коломпар Р. Г. В багаже Салай оказалось на 416 785 рублей облигаций государственных займов СССР, 263 метра шерстяных и шелковых тканей, две золотые монеты царской чеканки и другие ценности, а в багаже Коломпар обнаружены на 754 815 рублей облигаций государственных займов СССР, 179 метров шерстяных, шелковых и других тканей, 90 золотых монет царской чеканки, 8 орденов Ленина, орден Богдана Хмельницкого, орден "Мать Героиня" (так в документе. — Ъ), 9 золотых различных медалей, 16 наручных часов, 29 золотых колец и другие ценности. Указанные ордена и медали преступниками были забраны во время квартирных краж; принадлежность их устанавливается...

Органы милиции Тюменской области, разыскивая преступников, совершивших кражу денег у кассира Червишевской МТС Дрогалева Т. И., при осмотре стоянки табора цыган... в устроенных под кострами ямах обнаружили на 1 986 350 рублей облигаций государственных займов, 9 896 рублей наличных денег, 43 пуховые шали, 34 отреза шерстяных тканей... Кроме того, органами милиции обнаружены на станции Ростов-на-Дону похищенные цыганами облигации и различные ценности.

Всего у преступников обнаружено и изъято: облигаций государственных займов СССР на 7 009 725 рублей, золотых монет и изделий, разных тканей и носильных вещей на сумму около 500 000 рублей, а также 12 орденов Ленина, орден Трудового Красного Знамени, орден Отечественной войны 1-й степени, орден Богдана Хмельницкого, орден "Мать Героиня" и другие ценности.

Учитывая, что арестованные преступники совершили кражи в различных городах и селам СССР, а похищенные ценности направляли багажом по железнодорожному транспорту, Министерством внутренних дел СССР приняты необходимые меры к установлению потерпевших, возврату им похищенного, разоблачению всей преступной деятельности арестованных, задержанию и привлечению к ответственности остальных участников краж.

Министр внутренних дел СССР Сергей Круглов

20 сентября 1955 года

"Сельсовет выдал цыганам фиктивные справки о том, что они работали в колхозе"

Секретная записка в ЦК КПСС и Совет Министров СССР

В связи с указом Президиума Верховного Совета и постановлением Совета Министров СССР от 5 октября 1956 года "О приобщении к труду цыган, занимающихся бродяжничеством", Министерство внутренних дел докладывает следующее.

Органами милиции в течение 1957 года учтено 70 970 таких цыган... Всем взрослым цыганам милицией выданы паспорта; большая часть их местными советскими органами определена на постоянное жительство и работу в колхозах, совхозах и в промышленности.

При проведении мероприятий по размещению и трудовому устройству цыган в ряде мест встречаются серьезные затруднения...

Некоторые трудоспособные цыгане категорически отказываются от полевых работ... просят использовать их по специальности в качестве кузнецов, лудильщиков и паяльчиков, однако колхозы не имеют такой возможности.

В хуторе Урсары Каларашского района Молдавской ССР из 74 проживающих цыганских семей, в которых насчитывается до 190 трудоспособных, в колхозе работают только 9 человек, а остальные занимаются изготовлением предметов домашнего обихода и сбывают их на рынках в соседних районах.

Подобные факты имеют место в Литовской ССР, Белорусской ССР, Татарской АССР, Архангельской и Владимирской областях.

В ряде случаев затруднения в размещении цыган усугубляются неправильными действиями отдельных руководителей колхозов и предприятий.

В колхозе "Червоный прапор" Липецкого района Харьковской области 7 семей цыган проживают в непригодных для жилья помещениях, а полученная колхозом ссуда в размере 49 тыс. рублей на строительство для них домов не используется. Председатель колхоза т. Шестаков под разными предлогами пытается избавиться от цыган и с этой целью препятствует их вступлению в члены колхоза.

Такие факты имеются в Полтавской и Черновицкой областях Украинской ССР.

Неправильные действия по отношению к цыганам иногда допускают и отдельные председатели исполкомов местных советов, которые вместо принятия мер по их трудоустройству и обеспечению жильем выдают им разрешения на право выезда в другие районы, области и республики.

В мае 1957 года председатель исполкома Секирянского районного совета депутатов трудящихся Черновицкой области под предлогом отсутствия жилой площади отказал в устройстве на работу трем семьям цыган в количестве 14 человек и порекомендовал им обратиться к уполномоченному по оргнабору рабочей силы. После этого Секирянский сельсовет выдал цыганам фиктивные справки о том, что они с 1956 года работали в колхозе им. Шевченко и выработали по 265 трудовых каждый. Затем под видом организованного переселения эти цыгане были направлены в Крымскую область, причем Госбанк выдал им ссуду в сумме 5000 рублей. По прибытии в Крымскую область им было отказано в прописке, и все они возвращены в Секирянский район, где и трудоустроены. За выдачу цыганам фиктивных документов привлечен к уголовной ответственности бывший инспектор по оргнабору рабочей силы Гехт...

Аналогичные случаи были в Киргизской, Туркменской и Узбекской ССР.

Встречающиеся затруднения в обеспечении цыган жилой площадью и работой серьезно препятствуют закреплению их в тех же местах, которые они избрали для постоянного жительства. По состоянию на 1 ноября 1957 года только на территорию РСФСР прибыло из других республик 127 цыганских семей в количестве 618 человек.

Используя эти затруднения, некоторая часть трудоспособных цыган злостно уклоняется от общественно полезного труда. За 9 месяцев 1957 года органами милиции привлечено к уголовной ответственности за нарушение указа Президиума Верховного Совета СССР и постановления Совета Министров СССР от 5 октября 1956 года 305 цыган.

Министерство внутренних дел СССР просит обязать Советы Министров союзных республик принять необходимые меры к устранению перечисленных недостатков и нарушений...

Министр внутренних дел СССР Николай Дудоров

11 января 1958 года

Джерело: Електронний ресурс —[режим доступу:] —

<https://www.kommersant.ru/doc/344621>

Додаток Б

Централізація економіки та адміністративна реформа на території
Української СРС

Область	До адміністративної реформи (1957-1962)	Після адміністративної реформи (1962-1964)
Вінницька область	32 райони та 2 міста обласного підпорядкування	13 районів і 5 міст обласного підпорядкування ліквідовано (на 04.01.65 - 19 районів) Ліквідовані райони (19): Брацлавський, Вінницький, Іллінецький, Комсомольський, Літинський, Муровано-Куриловецький, Оратівський, Піщанський, Плисківського, Теплицький, Томашпільський, Тростянецький, Тиврівський, Улановський, Чернівецький, Чечельницький, Шаргородський, Шпиківський і Ямпільський.
Волинська область	19 районів та 3 міст обласного підпорядкування	створено 7 районів і 3 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 12 районів) Ліквідовані райони (12): Колківської, Локачинський, Луцький, Любешівський, Маневицький, Нововолинський, Ратнівський, Старовижівський, Торчинський, Турійський, Цуманський і Шацький.
Дніпропетровська область	22 районів і 8 міст обласного підпорядкування	створено 12 районів і 10 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 20 районів) Ліквідовані райони (10): Верхньо-Дніпровський, Магдалинівський, Межівський, Новопокровський, Перещепинський, Петриківський, Покровський, Томаківський, Широківський, Щорський.
Донецька область.	22 районів і 12 міст обласного підпорядкування	створено 9 районів і 22 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 15 районів) Ліквідовані райони (13): Авдіївський, Олександрівський, Держинський, Добропільський, Костянтинівський, Краснолиманський, Першотравневий, Селидівський, Сніжнянський, Старобешівський, Тельманівський, Харцизьк та Шахтарський (06.05.1963 був відновлений Старобешівський р-н і скасований Новоазовський р-н).
Житомирська область	25 районів і 4 міста обласного підпорядкування	створено 11 районів і 5 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (14): Андрушівський, Баранівський, Барашівський, Брусилівський, Володарсько-Волинський, Житомирський, Лугинський, Любарський, Народицький, Радомишльський, Ружинський, Словечанський, Червоноармійський і Чудновський.
Закарпатська область	13 районів та 2 міста обласного підпорядкування	створено 5 районів і 2 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 11 районів) Ліквідовані райони (8): Великоберезнянський, Виноградівський, Воловецький, Іршавський, Міжгірський, Рахівський, Свалявський та Ужгородський.
Запорізька область	23 районів та 3 міста обласного підпорядкування	створено 10 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 17 районів) Ліквідовані райони (13): Якимівський, Андріївський, Болшебелозерський (Великобілозерський), Верхнехортіцький, Веселівський, Гуляйпільський, Кам'янсько-Дніпровський, Комишуваська, Нововасилівське, Новомиколаївський, Приморський, Розовський і Чернігівський (06.01.1964 Василівський р-н перейменований на Кам'янсько-Дніпровський район (з перенесенням районного центру)).
Івано-Франківська область	26 районів та 2 міста обласного підпорядкування	створено 6 сільських районів, 1 промисловий район і 2 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 12 районів) Ліквідовані райони (20): Болехівський, Більшівцівська, Бурштинський, Войнилівська, Гвоздецький, Долинський, Жаб'євський, Заболотовський, Ланчинський,

		Лисецький, Надвірнянський, Обертинський, Отинянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський, Тлумацький, Тисменицький, Яблонівський і Яремчанська (на базі Жаб'євський р -на 30.12.1962 створено Верховинський промисловий район, скасований 28.10.1963 - тоді ж створено Долинський промисловий район).
Київська область	31 району та 1 міста обласного підпорядкування	створено 12 сільських районів, 1 промисловий район і 7 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 19 районів) Ліквідовані райони (19): Барішівський, Березанський, Богуславський, Бородянський, Броварський, Володарський, Висшедубечанський, Гребінківський, Димерський, Згуровський, Обухівський, Поліський, Ржищівський, Рокитнянський, Сквирський, Ставищенський, Старченковський, Узинський і Фастівський (на базі Поліського р-ну 30.12.1962 створено Поліський промисловий район).
Кіровоградська область	24 районів і 4 міст обласного підпорядкування	створено 12 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 18 районів) Ліквідовані райони (12): Гайворонський, Голованівський, Знам'янський, Компаніївський, Новгородківський, Новомиргородський, Новопржевальський, Ольшанський (Вільшанський), Онуфріївський, Ровнянський, Устинівський та Хмельівської
Кримська область	21 району та 5 міст обласного підпорядкування	створено 10 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 12 районів) Ліквідовані райони (11): Азовський, Кіровський, Куйбишевський, Жовтневий, Первомайський, Приморський, Роздольненський, Сакський (практично вся його територія, за винятком 1 сільради, приєднана до Євпаторійському р-ну, останній перейменований 11.02.1963 в Сакський), Сімферопольський, радянський і Судакський (10.06.1964 Алуштинський р-н ліквідовано, м Алушта віднесена до категорії міст обласного підпорядкування).
Луганська область	25 районів та 6 міст обласного підпорядкування	створено 9 районів і 15 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 15 районів) Ліквідовані райони (16): Олександрівський, Біловодський, Білолуцький, Верхнетепловський, Комунарський, Краснодонський, Краснолуцький, Кременський, Марківський, Нижньодуванська, Новоайдарський, Новосвітлівська, Попаснянський, Ровеньківський, Свердловський і Фрунзенський (16.05.1963 Міловський р-н перейменований на Біловодський р- н).
Львівська область	32 районів і 7 міст обласного підпорядкування	створено 11 районів і 10 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (21): Бобрський, Бориславський, Буський, Глинянський, Добромилський, Забузьке, Івано-Франківський, Лопатинський, Миколаївський, Мостиський, Нестеровський, Новояричевський, Олеський, Перемишлянський, Рава-Руський, Радехівський, Рудковський, Самбірський, Сколівський, Турківський та Ходорівський.
Миколаївська область	19 районів та 2 міста обласного підпорядкування	створено 9 районів і 3 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (10): Арбузинський, Тілігуло-Березанський, Березнегуватський, Большеградський (Велико-Врадіївський), Веселинівський, Сланецький, Казанківський, Кривоозерський, Жовтневий (з 30.12.1962 Жовтнєве іменуються Жовтнєве) і Очаківський.
Одеська область	31 райони та 3 міста обласного підпорядкування	створено 14 районів і 8 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 20 районів) Ліквідовані райони (17): Арцизький, Бородинський, Великомихайлівський, Іванівський, Кілійський, Кодимський, Красноокнянський, Миколаївський, Новоіванівський, Овідіопольський, Одеський, Ренійський, Савранський, Саратський, Старокозацький, Цебриківський і Ширяївський.
Полтавська область	34 районів та 2 міста обласного підпорядкування	створено 14 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 19 районів) Ліквідовані райони (20): Великобагачанський, Великокринківська, Гоголівський, Градизьк, Гребінківський, Кишеньковське, Козельщинський, Комішнянський, Котелевський, Лазірівська, Машівський, Нехворощанський, Новосенжарський (Новосанжарський), Оболонський,

		Опішнянський, Оржицький, Семенівський, СЕНЧАНСЬКЕ, Чорнухинський та Чутівський.
Рівненська область	19 районів і 1 міста обласного підпорядкування	створено 7 районів і 1 місто обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 12 районів) Ліквідовані райони (12): Володимирецький, Демидівський, Заріченського, Здолбунівський, Клеванський, Корецький, Костопільський, Острозький, Рокитнівський, Сосновський, Степанський та Червоноармійський.
Сумська область	23 районів та 3 міст обласного підпорядкування	створено 10 районів і 8 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (13): Большепісаревський (Великописарівський), Зноб-Новгородський, Краснопільський, Липоводолинський, Недригайлівський, Путивльський, Талалаївський, Тростянецький, Ульяновський, Хотенської, Червоний, Шосткинський та Ямпільський.
Тернопільська область	30 районів і 1 міста обласного підпорядкування	створено 9 районів і 1 місто обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 14 районів) Ліквідовані райони (21): Великоборковській, Великоглубочекській, ВЕЛИКОДЕДЕРКАЛЬСЬКЕ, Вишневецький, Гусятинський, Заліщицький, Заложцевській, Золотніковській, Золотопотокській, Козлівський, Копичинський, Лановецький, Мельнице-Подільський, Микулинецький, Монастирський, Підгаєцький, Почаївський, Скалатський, Толстенський і Шумський.
Харківська область	28 районів та 3 міст обласного підпорядкування	створено 13 районів і 10 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 20 районів) Ліквідовані райони (15): Олексіївський, Барвінківський, Бізнецовській, Боровський, Дворічанський, Зачепилівський, Золочівський, Кегичівський, Краснокутський, Нововодолазький, Петровський, Печенізький, Старосалтівський, Харківський і Шевченківський.
Херсонська область	20 районів та 2 міст обласного підпорядкування	створено 10 районів і 4 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 15 районів) Ліквідовані райони (10): Верхньорогачицький, Високопільський, Горностаївський, Іванівський, Каланчацький, Нововоронцовський, Новотроїцький, Сиваський, Херсонський і Цюрупинський.
Хмельницька область	24 районів та 2 міст обласного підпорядкування	створено 10 районів і 4 міста обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (14): Антонінський, Білогірський, Вінковецький, Грицівський, Деражнянський, Мануїльський, Новоушицький, Полонський, Ружичнянський, Славутський, Смотрицький, Старосинявський, Чемеровецький, Черноостровський.
Черкаська область	21 райони та 3 міста обласного підпорядкування	створено 10 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 16 районів) Ліквідовані райони (11): Гельмязівський, Городищенський, Кам'янський, Канівський, Катеринопільський, Лисянський, Маньківський, Монастирищенський, Тальнівський, Черкаський, Чернобаївський райони
Чернівецька область	14 районів і 1 міста обласного підпорядкування	створено 6 районів і 1 місто обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 9 районів) Ліквідовані райони (8): Вашковецький, Герцаївський, Новоселицький, Путильський, Садгірський, Сокирянський, Хотинський і Чернівецький.
Чернігівська область	26 районів та 3 міст обласного підпорядкування	створено 12 районів та 6 міст обласного підпорядкування (на 04.01.65 - 18 районів) Ліквідовані райони (14): Борзнянський, Варвинський, Городнянський, Дмитрівський, Коропський, Куликівський, Лосинівський, Любецький, Малодевіцький, Михайло-Коцюбинський, Носівський, Остерський, Понорницька, Сосницький райони.

Додаток В

Декрет об учреждении

Высшего совета народного хозяйства

2(15) декабря 1917 г.

Выверено по изданию: Декреты Советской власти. Т. I. М., Гос.изд-во полит.литературы, 1957.

1) При Совете Народных Комиссаров учреждается Высший совет народного хозяйства.

2) Задачей Высшего совета народного хозяйства является организация народного хозяйства и государственных финансов. С этой целью Высший совет народного хозяйства вырабатывает общие нормы и план регулирования экономической жизни страны, согласует и объединяет деятельность центральных и местных регулирующих учреждений (совещаний по топливу, металлу, транспорту, центральный продовольственный комитет и пр.), соответствующих народных комиссариатов (торговли и промышленности, продовольствия, земледелия, финансов, военно-морского и т.д.), Всероссийского совета рабочего контроля, а также соответственную деятельность фабрично-заводских и профессиональных организаций рабочего класса.

3) Высшему совету народного хозяйства предоставляется право конфискации, реквизиции, секвестра, принудительного синдицирования различных отраслей промышленности и торговли и прочих мероприятий в области производства, распределения и государственных финансов.

4) Все существующие учреждения по регулированию хозяйства подчиняются Высшему совету народного хозяйства, которому предоставляется право их реформирования.

5) Высший совет народного хозяйства образуется: а) из Всероссийского совета рабочего контроля, состав которого определен декретом от 14 ноября 1917 г.; б) из представителей от всех народных комиссариатов; в) из сведущих лиц, приглашаемых с совещательным голосом.

6) Высший совет народного хозяйства разбивается на секции и отделы (по топливу, металлу, демобилизации, финансам и пр.), причем количество и сфера деятельности этих отделов и секций определяется общим собранием Высшего совета народного хозяйства.

7) Отделы Высшего совета народного хозяйства ведут работу по регулированию отдельных областей народнохозяйственной жизни, а также готовят мероприятия соответствующих народных комиссариатов.

8) Высший совет народного хозяйства выделяет из своей среды бюро в составе 15 человек для координации текущей работы секций и отделов и выполнения задач, требующих немедленного разрешения.

9) Все законопроекты и крупные мероприятия, имеющие отношение к регулированию народного хозяйства в его целом, вносятся в Совет Народных Комиссаров через Высший совет народного хозяйства.

10) Высший совет народного хозяйства объединяет и направляет работу местных экономических отделов Советов рабочих, солдатских

и крестьянских депутатов, включающих в себя местные органы рабочего контроля, а также местных комиссаров труда, торговли и промышленности, продовольствия и пр.

При отсутствии соответствующих экономических отделов Высший совет народного хозяйства образует свои местные органы.

Для экономических отделов местных Советов, являющихся местными органами Высшего совета народного хозяйства, обязательны все постановления Высшего совета народного хозяйства.

Председатель Центрального Исполнительного Комитета

Я.Свердлов.

Председатель Совета Народных Комиссаров

Вл.Ульянов (Ленин).

Народные комиссары:

И.Сталин. Н.Авилов (Н.Глебов).

Управляющий делами Совета Народных Комиссаров

Вл.Бонч-Бруевич.

Секретарь Н.Горбунов.

Джерело: Електронний ресурс —[режим доступу:] —

<http://www.hist.msu.ru/ER/Text/DEKRET/vsnh.htm>

УКАЗ

Президії Верховної Ради Української РСР

Про укрупнення сільських районів Української РСР
Президія Верховної Ради Української РСР п о с т а н о в л я є :
Укрупнити сільські райони Української РСР до розмірів території виробничих колгоспно-радгоспних управлінь і замість існуючих мати такі райони:

по **Вінницькій області**

1. **Барський район** /центр - м. Бар/ в складі міста Бар, селищ міського типу Копайгород і Муровані Курилівці, сільрад Барського і **Мурованокуриловецького** районів.

2. **Бершадський район** /центр - смт Бершадь/ в складі селищ міського типу Бершадь і Чечельник, сільрад Бершадського і **Чечельницького** районів та Будівської, Верхівської, Гордівської, Малостратіївської, Ободівської, Торканівської і Тростяницької - **Тростянецького** району.

3. **Гайсинський район** /центр - м.Гайсин/ в складі міста Гайсин, селищ міського типу Дашів і Теплик, сільрад Гайсинського і **Теплицького** районів та Білківської, Городоцької, Кальницької, Китайгородської, Копіївської, Купчинської, Леухівської, Пархомівської, Розсохуватської, Слободищенської і Хрнівської - **Іллінецького** району.

4. **Жмеринський район** /центр - м.Жмеринка/ в складі селища міського типу Шаргород, сільрад Жмеринського і **Шаргородського** районів.

5. **Калинівський район** /центр - смт Калинівка/ в складі селищ міського типу Калинівка і Літин, сільрад Калинівського і **Літинського** районів та Бохонницької, Краснянської, Лаврівської, Майданської, Медвежо-Вушківської, Мізяківсько-Хуторянської, Некрасовської, Пироговської, Сосонської, Стадницької, Стрижавської, Тяжлівської, Широкогребельської, Шкурунської і Якушинської - **Вінницького** району.

6. **Козятинський район** /центр - м.Козятин/ в складі сільрад Козятинського і **Комсомольського** районів.

7. **Крижопільський район** /центр - смт Крижопіль/ в складі селищ міського типу Крижопіль, Піщанка і Томашпіль, сільрад Крижопільського, **Піщанського** і **Томашпільського** районів.

8. **Липовецький район** /центр - смт Липовець/ в складі селищ міського типу Іллінці і Липовець, сільрад Липовецького і **Оратівського** районів та Козинецької і Сиваківської - **Вінницького** району, Бабинської, Варварівської, Василівської, Голицької, Джулинської, Жорницької, Красненківської, Тягунської, Яблуновичкої і Якубівської - **Іллінецького** району.

9. **Могилів-Подільський район** /центр - м.Могилів-Подільський/ в складі селища міського типу Ямпіль, сільрад Могилів-Подільського, **Чернівецького** і **Ямпільського** районів.

10. **Немирівський район** /центр - смт Немирів/ в складі селищ міського типу Вороновиця, Немирів і Ситківці, сільрад Немирівського і **Тиврівського** районів та Великокрушинецької, Вінницько-Хуторянської, Гавришівської, Гуменської, Іванівської, Ільківської, Комарівської, Луко-Мелешківської, Малокрушинецької, Олександрівської, Оленівської, Парпуровецької, Писарівської, Селищенської, Сокиринської, Степанівської і Яришівської - **Вінницького** району, Вищекропивнянської, Джуринецької, Мельниківської, Ометинської, Райгородської і Юрковецької - **Брацлавського** району.

11. **Погребищенський район** /центр - смт Погребище/ в складі селища міського типу Погребище, сільрад Погребищенського і **Плисківського** районів.

12. **Тульчинський район** /центр - м.Тульчин/ в складі селищ міського типу Брацлав, Тростянець і Шпиків, сільрад Тульчинського і **Шпиківського** районів та Бортницької, Вишковецької, Вовчоцької, Грабовецької, Зяньковецької, Коржівської, Марківської, Салинської, Скрицької, Слобідської і Чуківської - **Брацлавського** району, Ілляшівської, Капустянської, Ладжинської, Летківської, Олександрівської, Оляницької, Савинської і Четвертинської - **Тростянецького** району.

13. **Хмільницький район** /центр - м.Хмільник/ в складі міста Хмільник, сільрад Хмільницького і Уланівського районів.

по **Волинській області**

1. **Володимир-Волинський район** /центр - м.Володимир-Волинський/ в складі міст Володимир-Волинський і Устилуг, селищ міського типу Іваничі і Локачі, сільрад Володимир-Волинського району та Війницької, Дорогиничівської, Кисилівської, Луковичівської, Марковичівської, Твориничівської і Холопичівської - **Локачинського** району, Бужанківської, Грибовицької, Грядівської, Древинівської, Заболотцівської, Заставненської, Литовезької, Лудинської, Менчичівської, Мовниківської, Поромівської, Рогожанівської і Старолішнянської - **Нововолинського** району, Маковичівської і Мокрецької - **Турійського** району.

2. **Горохівський район** /центр - м.Горохів/ в складі міст Берестечко і Горохів, селищ міського типу Мар'янівка і Сенкевичівка, сільрад Горохівського району та Бубнівської, Конюхівської, Кутівської, Свинохівської і Старозагорівської - **Локачинського** району, Лаврівської, Несвічівської, Радомишльської і Чаруківської - **Луцького** району, Жашковичівської, Завидівської, Милітинської, Павлівської, Переславичівської, Радивичівської і Ривковичівської - **Нововолинського** району, Бережанківської, Воютинської і Скірченської - **Торчинського** району.

3. **Камінь-Каширський район** /центр - м.Камінь-Каширський/ в складі міста Камінь-Каширський, селищ міського типу Заболоття, Любешів і Ратне, сільрад Камінь-Каширського, Любешівського і Ратнівського районів та Глухівської і Синівської - **Старовижівського** району.

4. **Ківерцівський район** /центр - м.Ківерці/ в складі міста Ківерці, селищ міського типу Колки, Маневичі, Олика і Цумань, сільрад Ківерцівського, Колківського і Цуманського районів та Лиценської, Підгайцівської, Піддубцівської і Романівської - **Луцького** району, Великоведмезької, Великояблунківської, Карасинської, Костюхівської, Куклинської, Лишнівської, Лісівської, Маневичівської, Новорудської, Троянівської і Цмінівської - **Маневичького** району.

5. **Ковельський район** /центр - м.Ковель/ в складі селища міського типу Турійськ, сільрад Білашівської, Білинської, Грабівської, Довгоносівської, Доротищенської, Дрозднівської, Дубівської, Журавлинської, Зарічанської, Колодяжненської, Любитівської, Мошенської, Облапської, Радошинської, Солов'ївської, Старокошарівської і Уховецької - **Ковельського** району, Козлинівської, Ломачанківської, Озерненської, Пісочненської, Поворської і Ситовичівської - **Маневичького** району, Мизівської, Сереховичівської і Смідинської - **Старовижівського** району, Боблівської, Ключівської, Кульчинської, Купичівської, Миліановичівської, Новодвірської, Ружинської, Соловичівської і Туличівської - **Турійського** району.

6. Любомльський район /центр - м.Любомль/ в складі міста Любомль, селищ міського типу Головне, Луків, Стара Вижівка і Шацьк, сільрад Любомльського і Шацького районів та Бупинської, Дубечненської, Кримненської, Любохнівської, Нововижівської, Пісочненської, Руднянської, Сідлищенської і Старогутівської - Старовижівського району, Перевалівської - Турійського району.

7. Рожищенський район /центр - смт Рожище/ в складі селищ міського типу Голоби, Рожище і Торчин, сільрад Рожищенського району та Велицької, Мельницької, Новомосирської і Поповичівської - Ковельського району, Байвської, Боголюбської, Боратинської, Заборольської, Коршовецької, Милушівської, Ратнівської і Сирниківської - Луцького району, Підриської - Маневецького району, Береської, Бузнівської, Городиївської, Затурцівської, Одерадівської, Садівської, Семеринської, Хорохоринської і Шепельської - Торчинського району.

по Дніпропетровській області

1. Апостолівський район /центр - м.Апостолове/ в складі міста Апостолове, селищ міського типу Миколаївка і Широке, сільрад Апостолівського району та Андріївської, Запорізької, Зеленобалківської, Новоселівської, Олександрівської, Червонівської і Шестірнянської - Широківського району.

2. Васильківський район /центр - смт Васильківка/ в складі селищ міського типу Васильківка і Покровське, сільрад Васильківського і Покровського районів.

3. Криничанський район /центр - смт Кринички/ в складі селищ міського типу Аули, Кринички і Щорськ, сільрад Криничанського і Щорського районів.

4. Нікопольський район /центр - м.Нікополь/ в складі селищ міського типу Томаківка і Червоногригорівка, сільрад Нікопольського і Томаківського районів.

5. Новомосковський район /центр - м.Новомосковськ/ в складі селищ міського типу Гвардійське, Перещепине і Підгородне, сільрад Новомосковського району /за винятком Дерезуватської/ та Бузівської, Личківської, Мар'ївської, Очеретуватської і Поливанівської - Магдалинівського району, Багатчанської, Василівської, Голубівської, Михайлівської, Новостепанівської і Попасненської - Перещепинського району.

6. Павлоградський район /центр - м.Павлоград/ в складі селища міського типу Юр'ївка, сільрад Павлоградського району /за винятком Зайцівської/ та Керносівської, Олександрівської, Олексіївської і Чернявщинської - Перещепинського району, Дмитрівської - Петропавлівського району.

7. Петропавлівський район /центр - смт Петропавлівка/ в складі селищ міського типу Демурине, Межова і Петропавлівка, сільрад Петропавлівського /за винятком Дмитрівської/ і Межівського районів.

8. П'ятихатський район /центр - м.П'ятихатки/ в складі міста П'ятихатки, селищ міського типу Вишневе і Лихівка, сільрад П'ятихатського /за винятком Недайводської і Петриківської/ і Верхньодніпровського районів.

9. Синельниківський район /центр - Синельникове/ в складі селищ міського типу Ларіонове, Письменне, Роздори і Славгород, сільрад Синельниківського району та Дерезуватської - Новомосковського району, Зайцівської - Павлоградського району.

10. Солонянський район /центр - смт Солоне/ в складі селищ міського типу Новопокрівка і Солоне, сільрад Солонянського і Новопокрівського районів.

11. Софіївський район /центр - смт Софіївка/ в складі селищ міського типу Софіївка і Христофорівка, сільрад Софіївського району та Недайводської і Петриківської - П'ятихатського району, Кіровської, Лозуватської, Софіївської і Чкаловської - Широківського району, Глеуватської - Криворізької міськради.

12. Царичанський район /центр - смт Царичанка/ в складі селищ міського типу Курилівка, Магдалинівка, Миколаївка, Петриківка і Царичанка, сільрад Царичанського і Петриківського районів та Гупалівської, Дмухайлівської, Жданівської, Заплавської, Котовської, Новопетрівської, Топчинської і Шевченківської - Магдалинівського району.

по Донецькій області

1. Амвросіївський район /центр - м.Амвросіївка/ в складі міста Амвросіївка, селищ міського типу Войковський, Кутейникове і Новоамвросіївське, сільрад Амвросіївського, Сніжнянського, Харцизького і Шахтарського районів та Грабівської - Чистяківської міськради.

2. Артемівський район /центр - м.Артемівськ/ в складі селищ міського типу Корсунь і Луганське, сільрад Держинського і Костянтинівського районів та Володимирівської, Григорівської, Зайцівської, Клинівської, Кодемської, Красненської, Оріхово-Василівської, Парасковіївської і Покровської - Артемівського району, Кодемської - Горлівської міськради, Калинівської і Новогригорівської - Дебальцівської міськради, Малоорлівської - Снаківської міськради.

3. Великоновосілківський район /центр - с.Велика Новосілка/ в складі сільрад Великоновосілківського району та Новоукраїнської - Мар'їнського району, Андріївської, Красненської, Новотроїцької, Пустинської і Срібненської - Селидівського району.

4. Волноваский район /центр - м.Волноваха/ в складі міста Волноваха, селищ міського типу Благодатне, Ольгинка і Старобешеве, сільрад Волноваского району /за винятком Анадольської, Андріївської, Краснівської, Старобешівського району /за винятком Обільненської/ та Старогнатівської і Староласпинської - Тельманівського району.

5. Володарський район /центр - с.Володарське/ в складі селища міського типу Старий Крим, сільрад Володарського і Першотравневого районів та Анадольської і Краснівської - Волноваского району, Іллічівської - Ждановської міськради.

6. Красноармійський район /центр - м.Красноармійськ/ в складі сільрад Красноармійського, Добропільського і Олександрівського районів.

7. Мар'їнський район /центр - смт Мар'їнка/ в складі селищ міського типу Мар'їнка, Олександринка, Олександрівка, Оленівка, Роя, Скотувата і Старомихайлівка, сільрад Мар'їнського /за винятком Новоукраїнської/ і Авдіївського районів та Андріївської - Волноваского району, Галицинівської, Михайлівської і Новоселидівської - Селидівського району, Обільненської - Старобешівського району.

8. Новоазовський район /центр - смт Новоазовське/ в складі селищ міського типу Андріївка, Новоазовське, Приморське, Седова і Талаківка, сільрад Новоазовського і Тельманівського /за винятком Старогнатівської і Староласпинської/ районів та Виноградівської - Жданівської міськради.

9. Слов'янський район /центр - м.Слов'янськ/ в складі селищ міського типу Андріївка, Белбасівка, Дробище, Кірова, Новоселівка, Райгородок, Черкаське, Ямпіль і Яррова, сільрад Слов'янського і Краснолиманського районів та Василівської, Васюківської, Верхньокам'янської, Званівської, Різниківської і Роздольської - Артемівського району, Новогригорівської - Дружківської міськради, Андріївської, Дмитрівської, Михайлівської, Сергіївської і Староварварівської - Краматорської міськради.

по Житомирській області

1. Бердичівський район /центр - м.Бердичів/ в складі селищ міського типу Великі Коровинці, Гришківці, Іванопіль, Червоне і Чуднів, сільрад Бердичівського і Чуднівського районів та Антопільської, Великомошковецької, Глиновецької, Городківської, Каменівської, Крилівської, Маломошковецької і Нехворощанської - Андрушівського району, Глибочанської і Рудне-Городищенської - Житомирського району.

2. Держинський район /центр - смт Держинськ/ в складі селищ міського типу Держинськ, Любар і Миропіль, сільрад Держинського і Любарського районів та Вільшанської, Лісівської і Мар'янівської - Баранівського району.

3. Ємільчинський район /центр - смт Ємільчине/ в складі селища міського типу Ємільчине, сільрад Ємільчинського і Барашівського районів та Кошелівської, Пулино-Гутянської і Теньківської - Червоноармійського району.

4. Коростенський район /центр - м.Коростень/ в складі селища міського типу Чоповичі, сільрад Коростенського району та Барвінківської, Буківської, Владівської, Голоківської, Йосипівської, Мединівської, Скуратівської, Устинівської і Чоповицької - Малинського району, Берестовецької, Дідковицької, Обиходівської і Сарновицької - Народицького району.

5. Коростишівський район /центр - м.Коростишів/ в складі міста Коростишів, сільрад Коростишівського /за винятком Слобідської/, Житомирського /за винятком Глибочанської і Рудне-Городищенської/ і Брусилівського районів.
6. Малинський район /центр - м.Малин/ в складі міста Малин, сільрад Радомишльського району /за винятком Торчинської/ та Будо-Вороб'ївської, Вишівської, Ворсівської, Горинської/, Дібрівської, Любовицької, Макалевицької, Малинівської, Недашківської, Нововороб'ївської, Пиріжківської, Рутвянської, Слобідської і Української - Малинського району.
7. Новоград-Волинський район /центр - м.Новоград-Волинський/ в складі селища міського типу Першотравенськ, сільрад Новоград-Волинського і Баранівського /за винятком Вільшанської, Лісівської і Мар'янівської/ районів та Андріївської, Великолугівської, В'юнківської, Курненської, Мартинівської, Новозаводської, Очеретянської, Стрибівської і Червоноармійської - Червоноармійського району.
8. Овруцький район /центр - м.Овруч/ в складі міста Овруч, селища міського типу Народичі, сільрад Овруцького і Словечанського районів та Базарської, Болотницької, Великокліщівської, В'язівської, Голубиєвицької, Гуто-Мар'ятинської, Давидківської, Довголіської, Закусиївської, Калинівської, Ласківської, Любарської, Малокліщівської, Маломіньківської, Межиліської, Новодорогинської, Норинської, Селецької, Стародорогинської і Христинівської - Народицького району.
9. Олевський район /центр - смт Олевськ/ в складі селища міського типу Олевськ, сільрад Олевського і Лугинського районів.
10. Попільнянський район /центр - смт Попільня/ в складі селищ міського типу Андрушівка, Корнин, Попільня і Ружин, сільрад Попільнянського і Ружинського районів та Бровківської, Вербівської, Волицької, Волосівської, Гальчинської, Забарської, Зарубинської, Іванківської, Іваницької, Лебединецької, Міньковецької, Мостівської, Павелківської, Старокотельнянської, Степківської і Яроповицької - Андрушівського району.
11. Черняхівський район /центр - смт Черняхів/ в складі селища міського типу Черняхів, сільрад Черняхівського і Володарсько-Волинського районів та Слобідської - Коростишівського району, Торчинської - Радомишльського району, Бабичівської і Колодіївської - Червоноармійського району.
- по Закарпатській області
1. Берегівський район /центр - м.Берегове/ в складі міст Берегове і Виноградів, селищ міського типу Вилки, Іршава і Королеве, сільрад Берегівського, Виноградівського та Іршавського районів.
2. Мукачівський район /центр - м.Мукачево/ в складі міста Свалява, селищ міського типу Воловець і Чинадієве, сільрад Мукачівського, Воловецького і Свалявського районів.
3. Перечинський район /центр - смт Перечин/ в складі селищ міського типу Великий Березний і Перечин, сільрад Перечинського, Великоберезнянського і Ужгородського районів.
4. Тячівський район /центр - м.Тячів/ в складі міст Рахів і Тячів, селищ міського типу Буштина, Великий Бичків, Солотвина, Тересва, Усть-Чорна і Ясіня, сільрад Тячівського і Рахівського районів.
5. Хустський район /центр - м.Хуст/ в складі міста Хуст, селища міського типу Міжгір'я, сільрад Хустського і Міжгірського районів.
- по Запорізькій області
1. Бердянський район /центр - м.Бердянськ/ в складі селищ міського типу Андріївка і Ногайськ, сільрад Бердянського, Андріївського /за винятком Берестівської/ і Приморського районів.
2. Василівський район /центр - м.Василівка/ в складі міста Кам'янка-Дніпровська, сільрад Василівського, Великобілозерського і Кам'янсько-Дніпровського районів.
3. Куйбишевський район /центр - смт Куйбишево/ в складі селищ міського типу Комиш-Зоря, Куйбишево і Розівка, сільрад Куйбишевського і Розівського районів та Берестівської - Андріївського району.
4. Мелітопольський район /центр - м.Мелітополь/ в складі селища міського типу Якимівка, сільрад Мелітопольського і Якимівського районів.
5. Михайлівський район /центр - с.Михайлівка/ в складі селищ міського типу Веселе і Пришиб, сільрад Михайлівського і Веселівського районів.
6. Оріхівський район /центр - м.Оріхів/ в складі міста Оріхів, селищ міського типу Комишуваха, Новомиколаївка і Тернувате, сільрад Оріхівського і Новомиколаївського /за винятком Веселогаївської і Новоіванківської/ районів та Копанівської, Новоіванівської, Новотроїцької і Оленівської - Комишуваського району.
7. Пологський район /центр - м.Пологи/ в складі міста Гуляйполе, селища міського типу Шевченкове Друге, сільрад Пологського і Гуляйпільського районів.
8. Приазовський район /центр - смт Приазовське/ в складі селищ міського типу Нововасилівка і Приазовське, сільрад Приазовського і Нововасилівського районів.
9. Токмацький район /центр - м.Токмак/ в складі селища міського типу Чернігівка, сільрад Великотокмацького і Чернігівського районів.
10. Червоноармійський район /центр - смт Червоноармійське/ в складі селищ міського типу Балабине, Кушугум, Малокатеринівка і Червоноармійське, сільрад Червоноармійського і Верхньохортицького районів та Григорівської, Наталівської і Новоолександрівської - Комишуваського району, Веселогаївської і Новоіванківської - Новомиколаївського району.
- по Івано-Франківській області
1. Богородчанський район /центр - смт Богородчани/ в складі міста Надвірна, селищ міського типу Битків, Богородчани, Ворохта, Ділятин, Лисець, Солотвин, Тисмениця і Яремча, сільрад Богородчанського, Лисецького, Надвірнянського, Тисменицького і Яремчанського районів та Волосівської, Гаврилівської, Камінської, Краснянської, Парищенської, Перерісянської і Цуцувської - Ланчинського району.
2. Галицький район /центр - м.Галич/ в складі міст Галич і Рогатин, селищ міського типу Більшівці, Букачівці, Бурштин і Жовтень, сільрад Галицького, Більшівцівського, Бурштинського і Рогатинського районів.
3. Городенківський район /центр - м.Городенка/ в складі міст Городенка, Снятин і Тлумач, селищ міського типу Гвіздець, Обертин і Чернелиця, сільрад Городенківського, Гвіздецького, Обертинського, Снятинського і Тлумачького районів та Бортниківської, Грушківської і Королівської - Отинянського району.
4. Калуський район /центр - м.Калуш/ в складі міст Болехів, Долина і Калуш, селищ міського типу Брошнів-Осада, Вигода, Войнилів, Перегіньське і Рожнятів, сільрад Калуського, Болехівського, Войнилівського, Долинського і Рожнятівського районів.
5. Коломийський район /центр - м.Коломия/ в складі селищ міського типу Заболотів, Ланчин, Отиня і Печеніжин, сільрад Коломийського /за винятком Гірської і Грецької/, Отинянського /за винятком Бортниківської, Грушківської і Королівської/ і Заболотівського районів та Боднарівської, Саджавської, Середньомайданської і Товмачицької - Ланчинського району, Великоключівської, Верхньовербівської, Кийданецької, Малоключівської, Марківської, Мишинської, Молодятинської, Новомарківської і Слобідської - Яблунівського району.
6. Косівський район /центр - м.Косів/ в складі міста Косів, сільрад Косівського /за винятком Бабинської, Білоберезької, Снідавської і Соколівської/ і Жаб'ївського /за винятком Гринявської, Зеленької, Криворівнянської і Пробійнівської/ районів та Гірської і Трацької - Коломийського району, Бане-Березівської, Верхньоберезівської, Середньоберезівської і Стопчатівської - Яблунівського району.
- по Київській області
1. Білоцерківський район /центр - м.Біла Церква/ в складі селища міського типу Узин, сільрад Білоцерківського, Сквирського і Узинського районів.

2. Бориспільський район /центр - м.Бориспіль/ в складі міста Бориспіль, сільрад Бориспільського і Броварського районів.

3. Васильківський район /центр - м.Васильків/ в складі селища міського типу Гребінки, сільрад Васильківського, Гребінківського і Фастівського районів.

4. Іванківський район /центр - смт Іванків/ в складі селища міського типу Іванків, сільрад Іванківського району та Богданівської, Вахівської, Ровівської, Рудне-Димерської, Соснівської і Сухолучанської - Димерського району, Вовчківської, Залищанської, Красятицької, Стещинської і Шкнівської - Поліського району.

5. Кагарлицький район /центр - смт Кагарлик/ в складі селищ міського типу Кагарлик і Обухів, сільрад Кагарлицького, Обухівського, Ржищівського і Старченківського районів.

6. Києво-Святошинський район /центр - м.Київ/ в складі сільрад Києво-Святошинського і Вищедубечанського районів та Абрамівської, Гаврилівської, Демидівської, Катюжанської, Козаровицької, Литвинівської, Лютизької, Синяківської, Старопетрівської, Толокунської і Ясногородської - Димерського району.

7. Макарівський район /центр - смт Макарів/ в складі селищ міського типу Бородянка і Макарів, сільрад Макарівського і Бородянського районів.

8. Переяслав-Хмельницький район /центр - м.Переяслав-Хмельницький/ в складі селищ міського типу Баришівка і Березань, сільрад Переяслав-Хмельницького і Баришівського районів та Малосупоївської, Семенівської і Хмельовицької - Березанського району.

9. Таращанський район /центр - м.Тараща/ в складі міста Тараща, селища міського типу Рокитне, сільрад Таращанського, Богуславського і Рокитнянського районів.

10. Тетіївський район /центр - смт Тетіїв/ в складі селищ міського типу Володарка, Ставище і Тетіїв, сільрад Тетіївського, Володарського і Ставищенського районів.

11. Чорнобильський район /центр - м.Чорнобиль/ в складі міста Чорнобиль, сільрад Чорнобильського і Поліського /за винятком Вовчківської, Залищанської, Красятицької, Стещинської і Шкнівської/ районів.

12. Яготинський район /центр - м.Яготин/ в складі міста Яготин, селища міського типу Згурівка, сільрад Яготинського, Березанського /за винятком Малосупоївської, Семенівської і Хмельовицької/ і Згурівського районів.

по Кіровоградській області

1. Бобринецький район /центр - м.Бобринець/ в складі міста Бобринець, сільрад Бобринецького району та Долинівської, Лозуватської, Петрівської і Софіївської - Компаніївського району, Павлогірківської - Рівнянського району, Ганно-Требинівської і Суддівської - Устинівського району.

2. Добровеличківський район /центр - смт Добровеличківка/ в складі селища міського типу Добровеличківка, сільрад Вільшанського району, Дружелюбівської, Липнязької, Новолутківської, Новостанкуватської, Тишківської, Троянівської, Федорівської і Юр'ївської - Добровеличківського району, Глинянської, Гнатівської, Любомирської, Олексіївської, Перчунівської і Піщанобірідської - Новоукраїнського району.

3. Долинський район /центр - м.Долинська/ в складі міста Долинська, сільрад Долинського /за винятком Братолубівської, Варварівської і Кіровської/ і Устинівського /за винятком Ганно-Требинівської і Седнівської/ районів та Вершино-Кам'янської, Інгуло-Кам'янської, Куцівської, Новгородківської і Новоандріївської - Новгородківського району.

4. Кіровоградський район /центр - м.Кіровоград/ в складі селища міського типу Лелеківка, сільрад Кіровоградського району та Гарманівської, Губівської, Зеленівської, Компаніївської, Нечаївської і Федосіївської - Компаніївського району, Покровської і Тарасівської - Новгородківського району, Іванівської - Рівнянського району.

5. Кремгесівський район /центр - м.Кремгес/ в складі селища міського типу Павлиш, сільрад Новогеоргіївського і Онуфрївського районів та Косівської і Костянтинівської - Олександрійського району.

6. Маловісківський район /центр - м.Мала Виска/ в складі міста Мала Виска, селища міського типу Капітанівка, сільрад Маловісківського /за винятком Злинської і Плетенаташлицької/ і Новомиргородського районів та Жовтневої, Кіровської, Ленінської, Первомайської, Петроострівської і Хмелівської - Хмелівського району.

7. Новоархангельський район /центр - смт Новоархангельськ/ в складі селища міського типу Новоархангельськ, сільрад Новоархангельського району та Журавлинської, Копенкуватської, Лебединської, Перегонівської, Плоско-Забузкої, Покотилівської і Троянівської - Голованівського району, Раївської, Марківської, Мартинівської і Олександрівської Добровеличківського району, Березівської, Іванівської, Нововознесенської і Якимівської - Хмелівського району.

8. Новоукраїнський район /центр - м.Новоукраїнка/ в складі міста Новоукраїнка, сільрад Рівнянського району /за винятком Іванівської і Павлогірківської/ та Комишуватської, Малопоміччянської, Миколаївської, Новогорівської, Новомиколаївської, Новоолександрівської, Поміччянської і Сотницько-Балківської - Новоукраїнського району, Злинської і Плетенаташлицької - Маловісківського району, Глodosької і Перлівської - Хмелівського району.

9. Олександрівський район /центр - смт Олександрівка/ в складі селищ міського типу Знамянка Друга, Єлизаветградка і Олександрівка, сільрад Олександрівського і Знамянського районів.

10. Олександрійський район /центр - м.Олександрія/ в складі селища міського типу Нова Прага, сільрад Олександрійського /за винятком Косівської і Костянтинівської/ і Новопраського /за винятком Дубівської/ районів.

11. Петрівський район /центр - с.Петрове/ в складі сільрад Петрівського району та Братолубівської, Варварівської і Кіровської - Долинського району, Верблюзької і Спасівської - Новгородківського району, Дубівської - Новопраського району.

12. Ульяновський район /центр - смт Ульяновка/ в складі селищ міського типу Голованівськ, Салькове і Ульяновка, сільрад Ульяновського і Гайворонського районів та Грузької, Смілівської, Капітанської, Клинівської, Красногірської, Липовенківської, Межирічківської, Наєждівської, Розкішненської, Сварнівської, Семидубівської і Шепилівської - Голованівського району.

по Кримській області

1. Алуштинський район /центр - м.Алушта/ в складі міста Алушта, селища міського типу Щebetівка, сільрад Алуштинського і Судацького районів та Насипнівської - Феодосійської міськради.

2. Бахчисарайський район /центр - м.Бахчисарай/ в складі міста Бахчисарай, селищ міського типу Гвардійське, Куйбишеве і Поштове, сільрад Бахчисарайського, Сімферопольського /за винятком Донської, Литвиненківської і Мазанської/ і Куйбишевського районів та Кольчугинської - Сакського району.

3. Білогірський район /центр - м.Білогірськ/ в складі міста Білогірськ, селища міського типу Зуя, сільрад Білогірського району та Золотополенської, Ізюмівської і Привітненської - Кіровського району, Донської, Литвиненківської і Мазанської - Сімферопольського району.

4. Джанкойський район /центр - м.Джанкой/ в складі селища міського типу Азовське, сільрад Джанкойського і Азовського районів.

5. Євпаторійський район /центр - м.Євпаторія/ в складі селища міського типу Новоселівське, сільрад Євпаторійського і Сакського /за винятком Кольчугинської/ районів та Кормівської і Сусанінської - Первомайського району.

6. Красногвардійський район /центр - смт Красногвардійське/ в складі Селищ селищ міського типу Красногвардійське і Октябрське, сільрад Красногвардійського і Октябрського районів та Войківської і Гвардійської - Первомайського району.

7. Красноперекопський район /центр - смт Красноперекопськ/ в складі селищ міського типу Красноперекопськ і Первомайське, сільрад Красноперекопського району та Гришинської, Калінінської, Октябрської, Островської і Правдівської - Первомайського району, Руч'ївської - Роздольненського району.

8. Ленінський район /центр - смт Леніне/ в складі селищ міського типу Багерове і Леніне, сільрад Ленінського і Приморського районів та Берегової і Владиславівської - Кіровського району.

9. Нижньогірський район /центр - смт Нижньогірський/ в складі селищ міського типу Кіровське, Нижньогірський, і Советський, сільрад Нижньогірського і Советського районів та Журавської, Токарівської і Ярकोполенької - Кіровського району.
10. Чорноморський район /центр - смт Чорноморське/ в складі селищ міського типу Роздольне і Чорноморське, сільрад Чорноморського і Роздольненського /за винятком Руч'ївської/ районів.
- по Луганській області
1. Антрацитівський район /центр - м.Антрацит/ в складі селищ міського типу Великий Лог, Ссаулівка, Красний Кут, Мирне, Нагольно-Тарасівка, Нижній Нагольчик, Новоолександрівка, Новопавлівка, Пролетарський і Фащівка, сільрад Антрацитівського, Краснодонського, Краснолуцького /за винятком Іллірійської/, Ровеньківського і Свердловського районів.
2. Білокуракинський район /центр - смт Білокуракине/ в складі селищ міського типу Білокуракине і Білолуцьк, сільрад Білокуракинського і Білолуцького районів.
3. Лисичанський район /центр - м.Лисичанськ/ в складі селищ міського типу Білогорівка, Борівське, Вовчоярівка, Калинове, Комишуваха, Малорязанцеве, Миколаївка, Михайлівка, Нижнє, Петро-Голенищеве, Привільнянський, Селезнівка, Слов'яносербськ, Фащівка і Чорнухине, сільрад Лисичанського, Комунарського, Попаснянського і Фрунзенського районів.
4. Міловський район /центр - смт Мілове/ в складі селищ міського типу Біловодськ і Мілове, сільрад Міловського і Біловодського районів.
5. Новопсковський район /центр - смт Новопсков/ в складі селищ міського типу Марківка і Новопсков, сільрад Новопсковського і Марківського районів.
6. Сватівський район /центр - м.Сватове/ в складі міста Сватове, селища міського типу Кабанне, сільрад Сватівського і Кременського районів.
7. Станично-Луганський район /центр - смт Станично-Луганське/ в складі селищ міського типу Георгіївка, Новосвітлівка, Петрівка, Сімейкине і Станично-Луганське, сільрад Станично-Луганського, Верхньотеплівського, Новосвітлівського і Олександрівського районів та Іллірійської - Краснолуцького району.
8. Старобільський район /центр - м.Старобільськ/ в складі селища міського типу Новоайдар, сільрад Старобільського і Новоайдарського районів.
9. Троїцький район /центр - смт Троїцьке/ в складі селищ міського типу Нижня Дуванка і Троїцьке, сільрад Троїцького і Нижньодуванського районів.
- по Львівській області
1. Бродівський район /центр - м.Броди/ в складі міста Броди, селищ міського типу Лопатин, Олесько і Підкамінь, сільрад Бродівського і Лопатинського районів та Топорівської і Чанизької - Буського району, Гутищенської, Заболотцівської, Кутівської, Соколівської, Тур'янської і Ясенівської - Олеського району.
2. Городоцький район /центр - м.Городок/ в складі міст Городок, Комарне, Мостиська, Гудки і Судова Вишня, сільрад Городоцького, Мостиського і Рудківського районів.
3. Дрогобицький район /центр - м.Дрогобич/ в складі селищ міського типу Дубляни, Медениця і Підбуж, сільрад Дрогобицького, Бориславського і Самбірського районів.
4. Жидачівський район /центр - м.Жидачів/ в складі міст Жидачів і Ходорів, селищ міського типу Гніздичів, Журавне, Нові Стрілища і Роздол, сільрад Жидачівського і Ходорівського районів та Берездовецької, Більченської, Гірської, Горішнянської, Держівської, Колодрубівської, Криницької, Крупської, Малехівської, Пісочненської, Розвадівської і Рудниківської - Миколаївського району.
5. Золочівський район /центр - м.Золочів/ в складі міста Перемишляни, селищ міського типу Глиняни і Поморяни, сільрад Золочівського, Глинянського і Перемишлянського районів та Білокамінської, Колтівської, Опаківської, Розважівської і Сасівської - Олеського району.
6. Кам'янсько-Бузький район /центр - м.Кам'янка-Бузька/ в складі міст Буськ і Кам'янка-Бузька, селищ міського типу Красне, Куликів і Новий Яричів, сільрад Кам'янсько-Бузького /за винятком Незнанівської/, Буського /за винятком Топорівської і Чанизької/ і Нестеровського районів та Банюнинської, Великоколодчанської, Великосілківської, Вирівської, Дідилівської, Жовтанецької, Ременівської і Старояричівської - Новояричівського району.
7. Пустомитівський район /центр - смт Пустомити/ в складі міста Бібрка, селищ міського типу Пустомити і Щирець, сільрад Пустомитівського і Бібрського районів та Боршівської, Верхньобілківської, Винниківської, Гаївської, Лисиничівської, Миклашівської, Підберезецької, Сороко-Львівської, Чижиківської, Чижківської, Черноушовицької і Ямпільської - Новояричівського району, Великогороджанківської, Верхньодорожненської, Гонятичівської, Димівської, Новосілко-Опарської і Стільської - Миколаївського району.
8. Стрийський район /центр - м.Стрий/ в складі міста Сколе, селищ міського типу Верхнє Синьовидне, Дашава і Славське, сільрад Стрийського і Сколівського районів.
9. Сокальський район /центр - м.Сокаль/ в складі міст Белз, Великі Мости, Радехів, Сокаль і Угнів, сільрад Сокальського, Забзького і Радехівського районів та Незнанівської - Кам'янсько-Бузького району.
10. Старосамбірський район /центр - м.Старий Самбір/ в складі міст Добромилі, Старий Самбір, Турка і Хирів, селищ міського типу Нижжанковичі і Стара Сіль, сільрад Старосамбірського, Добромилівського і Турківського районів.
11. Яворівський район /центр - м.Яворів/ в складі міст Рава-Руська і Яворів, селищ міського типу Івана Франка, Краковець, Магерів і Немирів, сільрад Яворівського, Івано-Франківського і Рава-Руського районів.
- по Миколаївській області
1. Баштанський район /центр - с.Баштанка/ в складі селища міського типу Березнегувате, сільрад Баштанського і Березнегуватського районів.
2. Братський район /центр - смт Братське/ в складі селища міського типу Братське, сільрад Братського і Арбузинського районів.
3. Вознесенський район /центр - м.Вознесенськ/ в складі селища міського типу Веселинове, сільрад Вознесенського району та Катеринівської, Миколаївської, Новосвітлівської, Петрівської, Покровської і Ставківської - Веселинівського району.
4. Доманівський район /центр - смт Доманівка/ в складі селища міського типу Доманівка, сільрад Доманівського району та Колосівської, Кудрявцівської, Мостівської, Подільської, Порічанської і Яснопільської - Веселинівського району.
5. Миколаївський район /центр - м.Миколаїв/ в складі міста Очаків, селища міського типу Велика Корениха, сільрад Варварівського, Очаківського і Тилігуло-Березанського районів та Кубряцької і Широколанівської - Веселинівського району.
6. Новобузький район /центр - м.Новий Буг/ в складі міста Новий Буг, сільрад Новобузького і Казанківського районів та Возсятської - Сланецького району.
7. Новоодеський район /центр - смт Нова Одеса/ в складі селищ міського типу Нова Одеса і Тернівка, сільрад Новоодеського і Сланецького /за винятком Возсятської/ районів та Баловненської і Пересадівської - Жовтневого району.
8. Первомайський район /центр - м.Первомайськ/ в складі сільрад Первомайського, Великоградіївського і Кривоозерського районів.
9. Снігурівський район /центр - м.Снігурівка/ в складі міста Снігурівка, селища міського типу Воскресенське, сільрад Снігурівського і Жовтневого /за винятком Баловненської і Пересадівської/ районів.
- по Одеській області

1. Ананівський район /центр - м.Ананів/ в складі міста Ананів, сільрад Ананівського району та Качурівської і Петрівської - Котовського району, Мар'янівської, Миколаївської, Новоандріївської, Олександрівської, Осинівської, Старомаяківської, Червонокутської і Ширяївської - Ширяївського району.
 2. Балтський район /центр - м.Балта/ в складі селищ міського типу Кодима і Слобідка, сільрад Балтського і Кодимського районів та Піщанської, Плюсківської, Пужайківської і Шляхівської - Савранського району.
 3. Березівський район /центр - м.Березівка/ в складі міста Березівка, сільрад Березівського і Миколаївського /за винятком Кахівської і Настасіївської/ районів та Жовтневої, Катерино-Платонівської і Новоєлизаветівської - Цебриківського району, Шабельницької - Ширяївського району.
 4. Білгород-Дністровський район /центр - м.Білгород-Дністровський/ в складі сільрад Білгород-Дністровського і Старокозацького районів та Миколаївсько-Новоросійської, Надеждинської, Успенівської і Ярославської - Саратського району.
 5. Біліївський район /центр - смт Біліївка/ в складі селищ міського типу Біліївка і Великодолинське, сільрад Біліївського, Одеського /за винятком Григоріївської, Красносільської і Фонтанської/ і Овідіопольського районів.
 6. Болградський район /центр - м.Болград/ в складі міста Болград, сільрад Болградського /за винятком Каланчацької/, Новоіванівського /за винятком Острівнянської/ і Ренійського районів та Баннявської - Ізмаїльського району.
 7. Ізмаїльський район /центр - м.Ізмаїл/ в складі селища міського типу Суворове, сільрад Ізмаїльського /за винятком Баннявської/ і Кілійського районів та Каланчацької - Болградського району, Острівнянської - Новоіванівського району.
 8. Комінтернівський район /центр - с.Комінтернівське/ в складі селищ міського типу Іванівка і Петрівка, сільрад Комінтернівського і Іванівського /за винятком Баранівської і Більчанської/ районів та Григорівської, Красносільської і Фонтанської - Одеського району.
 9. Котовський район /центр - м.Котовськ/ в складі селища міського типу Красні Окни, сільрад Котовського /за винятком Качурівської і Петрівської/ і Красноокнянського районів та Карабанівської і Мар'янівської - Фрунзівського району.
 10. Любашівський район /центр - смт Любашівка/ в складі селищ міського типу Любашівка і Саврань, сільрад Любашівського району, та Кахівської і Настасіївської - Миколаївського району, Бакшанської, Вільшанської, Кам'янської, Концебівської, Неділівської і Полянської - Савранського району.
 11. Роздільнянський район /центр - м. Роздільна/ в складі селищ міського типу Лиманське і Цебрикове, сільрад Роздільнянського району та Гребениківської, Мигаївської, Новоселівської і Слов'яно-Сербської - Великомихайлівського району, Баранівської і Більчанської - Іванівського району, Петрівської, Чапаєвської і Червонознам'янської - Цебриківського району.
 12. Тарутинський район /центр - смт Тарутине/ в складі селищ міського типу Березине, Бородіно, Серпневе і Тарутине, сільрад Тарутинського і Бородінського районів та Вознесенської, Деленської, Мирнопільської і Теплицької - Арцизького району, Світлодолинської - Саратського району.
 13. Татарбунарський район /центр - смт Татарбунари/ в складі селищ міського типу Сарата і Татарбунари, сільрад Татарбунарського району та Виноградівської, Кам'янської, Павлівської і Холмської - Арцизького району, Дивізійської, Зорянської, Колісненської, Новоросійської, Новоселівської, Плахтіївської і Сергіївської - Саратського району.
 14. Фрунзівський район /центр - с.Фрунзівка/ в складі селища міського типу Велика Михайлівка, сільрад Фрунзівського району /за винятком Карабанівської і Мар'янівської/ та Великокомарівської, Великоплюсківської, Комарівської, Новоборисівської, Полезненської і Тростянецької - Великомихайлівського району, Кірової, Ленінської, Миколаївської і Орджонікідзенської - Цебриківського району, Бранкованівської, Макарівської, Малігонівської і Саханської - Ширяївського району.
- по Полтавській області
1. Гадяцький район /центр - м.Гадяч/ в складі міста Гадяч, сільрад Галицького району.
 2. Глобинський район /центр - смт Глобине/ В складі селищ міського типу Глобине і Градизьк, сільрад Глобинського, Градизького /за винятком Недогарківської/ і Великокринківського районів.
 3. Диканський район /центр - смт Диканька/ в складі селища міського типу Диканька, сільрад Диканського, Гоголівського /за винятком Великобузівської, Сагайдацької, Федунської і Яреськівської/, Котелевського /за винятком Деревківської, Котелевської і Михайлівської Першої/ районів.
 4. Зіньківський район /центр - м.Зіньків/ в складі міста Зіньків, селища міського типу Опішня, сільрад Зіньківського і Опішнянського районів та Деревківської, Котелевської і Михайлівської Першої - Котелевського району.
 5. Карлівський район /центр - м.Карлівка/ в складі селищ міського типу Артемівка і Чутове, сільрад Канівського, Машівського і Чутівського районів то Коновалівської, Малонехворощанської, Михайлівської, Павлівської і Рясківської - Нехворощанського району.
 6. Кобеляцький район /центр - м.Кобеляки/ в складі міста Кобеляки, сільрад Кобеляцького і Кишеньківського районів та Бреусівської і Лутовинівської - Козельщинського району, Канавської, Лівенської, Маячківської, Нехворощанської і Соколово-Балківської - Нехворощанського району.
 7. Кременчуцький район /центр - м.Кременчук/ в складі селищ міського типу Велика Кохнівка і Козельщина, сільрад Кременчуцького і Козельщинського /за винятком Бреусівської і Лутовинівської/ районів та Недогарківської - Градизького району.
 8. Лохвицький район /центр - м.Лохвиця/ в складі міста Лохвиця, селища міського типу Червонозаводське, сільрад Лохвицького, Сенчанського і Чорнухинського районів.
 9. Лубенський район /центр - м.Лубни/ в складі сільрад Лубенського, Лазірківського і Оржицького районів.
 10. Миргородський район /центр - м.Миргород/ в складі селищ міського типу Гоголеве, Комишня і Ромодан, сільрад Миргородського і Комишнянського районів та Мар'янської, Матяшівської і Устивицької - Великобагачанського району.
 11. Пирятинський район /центр - м.Пирятин/ в складі міста Пирятин, сільрад Пирятинського і Гребінківського районів.
 12. Полтавський район /центр - м.Полтава/ в складі селища міського типу Нові Санжари, сільрад Полтавського і Новосанжарського /за винятком Великокобелячківської, Горобцівської і Стовбино-Долинської/ районів.
 13. Решетилівський район /центр - смт Решетилівка/ в складі селищ міського типу Велика Багачка і Решетилівка, сільрад Решетилівського і Великобагачанського /за винятком Мар'янської, Матяшівської і Устивицької/ районів та Великобузівської, Сагайдацької, Федунської і Яреськівської - Гоголівського району, Великокобелячківської, Горобцівської і Стовбино-Долинської - Новосанжарського району.
 14. Хорольський район /центр - м.Хорол/ в складі міста Хорол, селища міського типу Семенівка, сільрад Хорольського, Оболонського і Семенівського районів.
- по Ровенській області
1. Березнівський район /центр - смт Березне/ в складі міста Костопіль, селищ міського типу Березне, Моквин і Соснове, сільрад Березнівського, Костопільського /за винятком Криничківської і Миятинської/ і Соснівського районів.
 2. Гошанський район /центр - смт Гоща/ в складі міст Корець і Острого, селища міського типу Гоща, сільрад Гошанського, Корецького і Острозького районів та Криничківської і Миятинської - Костопільського району.
 3. Дубнівський район /центр - м.Дубно/ в складі міст Дубно і Червоноармійськ, сільрад Дубнівського і Червоноармійського районів та Майданської - Здолбунівського району.
 4. Дубровицький район /центр - м.Дубровиця/ в складі міста Дубровиця, селищ міського типу Володимирець, Зарічне і Рафалівка, сільрад Дубровицького, Володимирецького і Зарічянського районів.
 5. Млинівський район /центр - смт Млинів/ в складі селищ міського типу Демидівка і Млинів, сільрад Млинівського і Демидівського районів.

6. Ровенський район /центр - м.Ровно/- в складі міста Здолбунів, селищ міського типу Клевань, Мізоч і Оржів, сільрад Ровенського, Здолбунівського /за винятком Майданської/ і Клеванського районів.

7. Сарненський район /центр - м.Сарни/ в складі міста Сарни, селищ міського типу Клесів, Рокитне, Степань і Томашгород, сільрад Сарненського, Рокитнівського і Степанського районів.

по Сумській області

1. Ахтирський район /центр - м.Ахтирка/ в складі міста Ахтирка, селищ міського типу Велика Писарівка, Кириківка і Чапахівка, сільрад Ахтирського, Великописарівського і Тростянецького районів.

2. Білопільський район /центр - м.Білопіль/ в складі селищ міського типу Жовтневе, Терки і Улянівка, сільрад Білопільського і Улянівського районів.

3. Буринський район /центр - смт Буринь/ в складі селищ міського типу Буринь, сільрад Буринського /за винятком Духанівської/ і Путівльського районів.

4. Глухівський район /центр - м.Глухів/ в складі міста Глухів, селища міського типу Шалигине, сільрад Глухівського /за винятком Землянківської/ і Червоного районів.

5. Конотопський район /центр - м.Конотоп/ в складі селища міського типу Дубов'язівка, сільрад Конотопського району та Духанівського - Буринського району.

6. Кролевецький район /центр - м.Кролевець/ в складі міста Кролевець, селища міського типу Вороніж, сільрад Кролевецького і Шосткинського районів та Землянківської - Глухівського району.

7. Лебединський район /центр - м.Лебедин/ в складі міста Лебедин, сільрад Лебединського району та Беївської, Капустинської, Колядинецької, Поділківської, Саївської, Сватківської і Синівської - Липоводолинського району, Вільшанської, Деркачівської, Зеленківської і Козельненської - Недригайлівського району.

8. Роменський район /центр - м.Ромни/ в складі селищ міського типу Липова Долина, Недригайлів і Талалаївка, сільрад Роменського і Талалаївського районів та Байрацької, Берестівської, Кимличківської, Московської, Панасівської, Русанівської, Семенівської і Яснопільщинської - Липоводолинського району, Гринівської, Засульської, Іваницької, Коровинської, Курманівської, Рубанської, Сакунської, Томашівської, Хоружівської і Червонослобідської - Недригайлівського району.

9. Середино-Будський район /центр - смт Середино-Буда/ в складі селищ міського типу Зноб-Новгородське, Середино-Буда і Ямпіль, сільрад Середино-Будського, Зноб-Новгородського і Ямпільського районів.

10. Сумський район /центр - м.Суми/ в складі селищ міського типу Краснопілля, Низи і Утроїди, сільрад Сумського, Краснопільського і Хотинського районів.

по Тернопільській області

1. Бережанський район /центр - м.Бережани/ в складі міст Бережани і Підгайці, селища міського типу Козова, сільрад Бережанського, Козівського і Підгаєцького районів.

2. Борщівський район /центр - м.Борщів/ в складі міст Борщів і Заліщики, селищ міського типу Мельниця-Подільська, Скала-Подільська і Товсте, сільрад Борщівського, Заліщицького, Мельнице-Подільського і Товстенського районів.

3. Бучацький район /центр - м.Бучач/ в складі міст Бучач і Монастирська, сільрад Бучацького, Золотопотіцького і Монастирського районів.

4. Збарзький район /центр - м.Збараж/ в складі міста Збараж, селищ міського типу Вишнівець і Ланівці, сільрад Збарзького, Вишнівецького і Лановецького районів.

5. Зборівський район /центр - м.Зборів/ в складі міста Зборів, селища міського типу Заложці, сільрад Зборівського, Великолибочецького і Заложцівського районів.

6. Кременецький район /центр - м.Кременець/ в складі міста Кременець, селищ міського типу Почаїв і Шумське, сільрад Кременецького, Великодезеркальського, Почаївського і Шумського районів.

7. Підволочиський район /центр - смт Підволочиськ/ в складі міста Скалат, селищ міського типу Гримайлів і Підволочиськ, сільрад Підволочиського, Великобірківського і Скалатського районів.

8. Тербовлянський район /центр - м.Тербовля/ в складі міста Тербовля, селищ міського типу Козлів і Микулинці, сільрад Тербовлянського, Золотниківського, Козлівського і Микулинецького районів.

9. Чортківський район /центр - м.Чортків/ в складі міст Копичинці і Чортків, селищ міського типу Гусятин і Хоростків, сільрад Чортківського, Гусятинського і Копичинського районів.

по Харківській області

1. Балаклійський район /центр - м.Балаклія/ в складі селищ міського типу Андріївка і Савинці, сільрад Балаклійського району та Бугаївської і Олександрівської - Ізюмського району, Михайлівської і Оградівської - Олексіївського району, Бунаківської, Дмитрівської, Лозовеньківської, Павлівської, Петрівської і Протопопівської - Петрівського району, Безм'ятеженської - Шевченківського району.

2. Богодухівський район /центр - м.Богодухів/ в складі селищ міського типу Гути, Костянтинівка, Краснокутськ і Шарівка, сільрад Богодухівського і Краснокутського районів та Великогорожанської, Лютівської і Писарівської - Золочівського району.

3. Валківський район /центр - м.Валки/ в складі міста Валки, селищ міського типу Коломак, Манченки, Нова Водолага і Старий Мерчик, сільрад Валківського і Нововодолазького /за винятком Мелихівської і Охоченської/ районів та Микола-Комишуватської - Красноградського району.

4. Великобурлуцький район /центр - с.Великий Бурлук/ в складі селища міського типу Приколотне, сільрад Великобурлуцького району та Кам'янської, Колодязненської, Петро-Іванівської і Рідкодубівської - Дворічанського району, Середньобурлуцької - Печенізького району.

5. Вовчанський район /центр - м.Вовчанськ/ в складі селища міського типу Білий Колодязь, сільрад Вовчанського і Старосалтівського /за винятком Веселівської і Русько-Тишківської/ районів.

6. Дергачівський район /центр - смт Дергачі/ в складі селищ міського типу Бабаї, Безлюдівка, Березівка, Вільшани, Гаврилівка, Дергачі, Золочів, Козача Лопань, Коротич, Куличичі, Мала Данилівка, Пересічна, Пісочин, Рогань, Слатине і Утківка, сільрад Дергачівського, Золочівського, /за винятком Великогорожанської, Лютівської і Писарівської/ і Харківського районів та Веселівської і Русько-Тишківської - Старосалтівського району.

7. Зміївський район /центр - м.Зміїв/ в складі селищ міського типу Бірки, Зідьки, Лиман і Первомайський, сільрад Зміївського району та Мелихівської і Охоченської - Нововодолазького району, Берецької, Верхнебишківської, Єфремівської, Киселівської і Олексіївської - Олексіївського району.

8. Ізюмський район /центр - м.Ізюм/ в складі сільрад Ізюмського /за винятком Бугаївської і Олександрівської/, Барвінківського /за винятком Гаврилівської, Пригожанської і Семенівської/ і Борівського /за винятком Біленської і Богуславської/ районів та Великокомишуваскої, Грушуваскої і Новомиколаївської - Петрівського району.

9. Красноградський район /центр - м.Красноград/ в складі сільрад Красноградського /за винятком Микола-Комишуватської і Зачепилівського районів та Власівської, Крутоярівської і Парасковіївської - Кегичівського району.

10. Куп'янський район /центр - м.Куп'янськ/ в складі селища міського типу Дворічна, сільрад Куп'янського району та Віленської і Богуславської - Борівського району, Вільшанської, Граківської, Жовтневої, Кутківської, Миколаївської, Пісківської, Тавіжанської і Токарівської - Дворічанського району, Березівської, Волосько-Балаклійської, Новомиколаївської, Старовірівської і Федорівської - Шевченківського району.

11. Лозівський район /центр - м.Лозова/ в складі селищ міського типу Близнюки і Орілька, сільрад Лозівського і Близнюківського районів та Гаврилівської, Пригожанської і Семенівської - Барвінківського району, Мечebilівської і Надєждівської - Петрівського району.

12. Сахновщинський район /центр - смт Сахновщина/ в складі селищ міського типу Кегичівка, Сахновщина і Чапаєве, сільрад Сахновщинського і Кегичівського /за винятком Власівської, Крутозарівської і Парасковіївської/ районів та Веерхньоорільської, Дмитрівської, Закутнівської, Ржавчицької, Роздольської і Суданської - Олексіївського району.

13. Чугуївський район /центр - м.Чугуїв/ в складі селищ міського типу Введенка, Малинівка, Новопокровка, Печеніги і Шевченкове, сільрад Чугуївського і Печенізького /за винятком Середньобурлуцької/ районів та Аркадівської, Богодарівської, Гетьманівської і Олександрівської - Шевченківського району.

по Херсонській області

1. Бериславський район/центр - м.Берислав/ в складі міста Берислав, селищ міського типу Калінінське і Козацьке, сільрад Бериславського району та Іщенської, Новогреднівської і Чкаловської - Великоолександрівського району.

2. Білозерський район /центр - смт Білозерка/ в складі селища міського типу Білозерка, сільрад Білозерського і Херсонського районів.

3. Великолепетиський район /центр - смт Велика Лепетиха/ в складі селища міського типу Велика Лепетиха, сільрад Великолепетиського і Верхньорогачицького районів та Заводівської, Князе-Григорівської, Козаче-Лагерської, Ольгинської і Червоноблагодатненської - Горностаївського району.

4. Великоолександрівський район /центр - смт Велика Олександрівка/ в складі селищ міського типу Велика Олександрівка, Високопілля і Нововоронцовка, сільрад Великоолександрівського /за винятком Іщенської, Новогреднівської і Чкаловської/, Високопільського і Нововоронцовського районів.

5. Генічеський район /центр - м.Генічеськ/ в складі селищ міського типу Новоолексіївка, Новотроїцьке, Партизани і Сиваське, сільрад Генічеського і Сиваського районів та Олександрівської - Новотроїцького району.

6. Голопристанський район /центр - м.Гола Пристань/ в складі міста Гола Пристань, сільрад Голопристанського і Цюрупинського районів та Добропільської - Скадовського району.

7. Каховський район /центр - м.Каховка/ в складі міста Каховка, селищ міського типу Горностаївка, Дніпrians і Нова Маячка, сільрад Каховського району та Каїрської і Костянтинівської - Горностаївського району.

8. Нижньосірогозький район /центр - смт Нижні Сірогози/ в складі селищ міського типу Іванівка і Нижні Сірогози, сільрад Нижньосірогозького і Іванівського районів та Великоблаговіщенської - Горностаївського району.

9. Скадовський район /центр - м.Скадовськ/ в складі міста Скадовськ, сільрад Скадовського /за винятком Добропільської/ і Каланчацького /за винятком Макарівської/ районів та Балтазарівської - Чаплинського району.

10. Чаплинський район /центр - смт Чаплинка/ в складі селищ міського типу Асканія-Нова і Чаплинка, сільрад Чаплинського /за винятком Балтазарівської/ і Новотроїцького /за винятком Олександрівської/ районів та Макарівської - Каланчацького району.

по Хмельницькій області

1. Волочеський район /центр - смт Волочеськ/ в складі селищ міського типу Базалія, Волочеськ і Теофіполь, сільрад Волочеського і Мануїльського /за винятком Поляхівської і Чогузівської/ районів та Бокіївської, Великобубнівської, Личівської, Чабанівської і Шмирківської - Черноострівського району.

2. Городоцький район /центр - м.Городок/ в складі міста Городок, селища міського типу Сатанів, Смотрич і Чемерівці, сільрад Городоцького району та Великокараб'ївської, Великояромірської, Вишнівчицької, Купинської, Рудської, Сирватинецької, Скипченської, Слобідсько-Смотрицької, Старогутянської, Старопісочнянської, Тинянської і Чорнянської - Смотрицького району, Вівсянської, Вільховецької, Гусятинської, Івахновецької, Кугавецької, Кутковецької, Свіршківської, Хропотівської, Шидловецької і Юрковецької - Чемеровецького району, Гвардійської, Гелетинецької, Доброгоршанської і Жучковецької - Черноострівського району.

3. Дунаєвський район /центр - м.Дунаївці/ в складі селища міського типу Нова Ушиця, сільрад Дунаєвського і Новоушицького районів та Балинської і Чечельницької - Смотрицького району, Лошковецької і Томашівської Другої - Ярмолинецького району.

4. Ізяславський район /центр - м.Ізяслав/ в складі міста Ізяслав, селищ міського типу Білогір'я і Ямпіль, сільрад Ізяславського і Білогірського районів та Великопузирківської, Новосільської, Сахновецької, Тернавської і Христівської - Антонінського району, Поляхівської і Човгузівської - Мануїльського району.

5. Кам'янець-Подільський район /центр - м.Кам'янець-Подільський/ в складі сільрад Кам'янець-Подільського району та Більської, Залучанської, Нігинської і Циківської - Смотрицького району, Гуківської, Зарічанської, Кормильчанської, Красноставської, Летавської, Орининської, Підпилип'янської, Приворотської, Пукляківської і Сокиринської - Чемеровецького району.

6. Красилівський район /центр - смт Красилів/ в складі селищ міського типу Антоніни, Красилів і Чорний Острів, сільрад Красилівського району та Васківчицької, Великокомедівської, Великосалинської, Корчівської, Кременчуківської, Криворудської, Ледањської, Орлинецької, Севрюківської, Терешківської і Якимовецької - Антонінського району, Климашівської, Лісовогриновецької, Малашовецької, Малиницької, Немичинецької, Олешинської, Пашковецької, Печеськівської, Стуфчинецької і Шаровечківської - Ружичнянського району, Антонівської, Бережанської, Водичківської, Захаровецької, Миколаївської, Осташківської, Ставчинецької, Черепівківської і Юхимовецької - Черноострівського району, Лезнівської - Хмельницької міськради.

7. Летичівський район /центр - смт Летичів/ в складі селищ міського типу Вовковинці, Деражня, Летичів, Меджибіж і Стара Синява, сільрад Летичівського і Деражнянського районів та Женишківської - Віньковецького району, Бахматовецької, Гнатовецької, Давидковецької, Масовецької, Пархомовецької, Пироговецької і Терешовецької - Ружичнянського району, Адампільської, Заставецької, Іванковецької, Іляківської, Лисанівської, Новосинявської, Паплинської, Пиляківської, Пилявської, Сьмаківської, Уласово-Русанівської і Шпичинецької - Старосинявського району.

8. Старокостянтинівський район /центр - м.Старокостянтинів/ в складі міста Старокостянтинів, селища міського типу Гриців, сільрад Старокостянтинівського і Грицівського /за винятком Мокіївської/ районів та Бражинецької, Кустовецької, Новолабунської і Онацькової - Полонського району, Бабинської, Івківської, Мшанецької, Ожарівської, Пасічанської, Харковецької і Цимбалівської - Старосинявського району.

9. Шепетівський район /центр - м.Шепетівка/ в складі міста Шепетівка, сільрад Шепетівського і Славутського районів та Мокіївської - Грицівського району, Буртинської, Великоберезнянської, Великокаленецької, Великоновоселицької, Котелянської, Котюржинецької і Роговичівської - Полонського району.

10. Ярмолинецький район /центр - смт Ярмолинці/ в складі селищ міського типу Вінківці і Ярмолинці, сільрад Ярмолинецького /за винятком Лошковецької і Томашівської Другої/ і Віньковецького /за винятком Женишківської/ районів і Андрійковецької, Баламутівської, Вербецької, Загоньської, Книжковецької, Копистинської, Маниковецької, Михайлівської, Михалковецької, Пасічанської, Ружичанської і Ружичнянської - Ружичнянського району, Райковецької - Черноострівського району.

по Черкаській області

1. Драбівський район /центр - с.Драбів/ в складі селища міського типу Шрамківка, сільрад Драбівського і Гельмязівського районів та Великохутірської і Скориківської - Золотоніського району.

2. Жашківський район /центр - м.Жашків/ в складі міста Жашків, сільрад Жашківського і Манківського /за винятком Косенівської/ районів.

3. Звенигородський район /центр - м.Звенигородка/ в складі міста Звенигородка, селища міського типу Єрки, сільрад Звенигородського і Лисянського районів та Вербівської і Вільшанської - Городищенського району.

4. Золотоніський район /центр - м.Золотоноша/ в складі сільрад Золотоніського /за винятком Великохутірської і Скориківської/ і Чорнобаївського районів.

5. Корсунь-Шевченківський район /центр - м.Корсунь-Шевченківський/ в складі міст Канів і Корсунь-Шевченківський, селища міського типу Стеблів, сільрад Корсунь-Шевченківського і Канівського районів та Валявської, Дирдинської, Журавської, Млівської, Петриківської, Петропавлівської і Старосільської - Городищенського району, Байбузівської, Білозірської, Будищенської, Кумейківської, Мошнівської, Софіївської і Тубільцівської - Черкаського району.

6. Смілянський район /центр - м.Сміла/ в складі міста Кам'янка, сільрад Смілянського /за винятком Білозірської, Головатинської, Дубіївської, Плескачівської і Хацьківської/ і Кам'янського /за винятком Лубенецької/ районів та Будо-Орловецької, Калинівської, Ксаверівської, Орловецької і Хлистунівської - Городищенського району.

7. Уманський район /центр - м.Умань/ в складі міста Тальне, сільрад Уманського і Тальнівського районів та Косенівської - Маньківського району.

8. Христинівський район /центр - м.Христинівка/ в складі міста Христинівка, селищ міського типу Верхнячка і Монастирище та сільрад Христинівського і Монастирищенського районів.

9. Чигиринський район /центр - м.Чигирин/ в складі містам Чигирин, сільрад Чигиринського району та Лубенецької - Кам'янського району, Білозірської, Головатинської, Плескачівської і Хацьківської - Смілянського району, Вергунівської, Дахнівської, Думанецької, Леськівської, Русько-Полянської, Сагунівської, Свидівської, Степанківської, Худяківської і Червонослобідської - Черкаського району.

10. Шполянський район /центр - м.Шпола/ в складі міста Шпола, сільрад Шполянського і Катеринопільського районів та Воронівської, Вязівської, Зеленодівської і Товстівської - Городищенського району.
по Чернівецькій області

1. Вижицький район /центр - м.Вижиця/ в складі міста Вижиця, селища міського типу Путила, сільрад Вижицького і Путильського районів.

2. Глибоцький район /центр - смт Глибока/ в складі міста Герца, селища міського типу Глибока, сільрад Глибоцького, Герцаївського і Чернівецького /за винятком Кам'янської, Михальчанської і Стрілецько-Кутської/ районів.

3. Кельменецький район /центр - смт Кельменці/ в складі селищ міського типу Кельменці і Сокиряни, сільрад Кельменецького і Сокирянського районів.

4. Кіцманський район /центр - м.Кіцмань/ в складі міст Заставна, Кіцмань і Садгора, селищ міського типу Кострижівка і Ленківці, сільрад Кіцманського і Заставнівського районів та Стрілецько-Кутської - Чернівецького району, Васловівської, Горішньошеровецької і Шубранецької - Садгірського району.

5. Новоселицький район /центр - м.Новоселиця/ в складі міст Новоселиця і Хотин, сільрад Новоселицького, Садгірського /за винятком Васловівської, Горішньошеровецької і Шубранецької/ і Хотинського районів.

6. Сторожинський район /центр - м.Сторожинець/ складі міст Вашківці і Сторожинець, сільрад Сторожинського і Вашковецького районів та Кам'янської і Михальчанської - Чернівецького району.
по Чернігівській області

1. Бахмацький район /центр - м.Бахмач/ в складі селищ міського типу Батурин, Борзна і Короп, сільрад Бахмацького /за винятком Мартинівської/ і Борзнянського /за винятком Степанівської/ районів та Атюшівської, Вільненської, Жовтневої, Карильської, Краснопільської, Краснянської, Пролетарської, Райгородоцької і Риботинської - Коропського району.

2. Бобровицький район /центр - м.Бобровиця/ в складі міста Бобровиця, сільрад Бобровицького району та Ганнівської, Калинівської, Макіївської, Рівчак-Степанівської, Сальненської, Софіївської і Терешківської - Лосинівського району, Погребівської - Малодівицького району, Степовоухутірської - Носівського району.

3. Ічнянський район /центр - м.Ічня/ в складі міста Ічня, селищ міського типу Дмитрівка і Парафіївка, сільрад Ічнянського і Дмитрівського районів та Мартинівської - Бахмацького району, Бакаївської, Дорогинської і Монастирищенської - Лосинівського району, Будянської і Сезьківської - Малодівицького району.

4. Козелецький район /центр - смт Козелець/ в складі міста Остер, селища міського типу Козелець, сільрад Козелецького і Остерського районів та Держанівської і Козарівської - Носівського району.

5. Менський район /центр - смт Мена/ в складі селищ міського типу Мена і Сосниця, сільрад Менського і Сосницького /за винятком Рейментарівської, Савинківської і Сядринської/ районів та Конятинської, Нехаївської і Шабалинівської - Коропського району, Вербівської і Хлоп'яницької - Понорницького району.

6. Ніжинський район /центр - м.Ніжин/ в складі міста Носівка, селища міського типу Лосинівка, сільрад Ніжинського району та Степанівської - Борзнянського району, Вересоцької, Дрімайлівської, Дроздівської, Кладківської, Орлівської, Стодольської і Хибалівської - Куликівського району, Великодорізької, Вікторівської, Галицької, Гармашинської, Данинської і Шатурської - Лосинівського району, Лихачівської, Мринської, Плосківської, Селищенської і Червонопартизанської - Носівського району.

7. Новгород-Сіверський район /центр - м.Новгород-Сіверський/ в складі міста Новгород-Сіверський, селища міського типу Понорниця, сільрад Новгород-Сіверського району та Вишеньківської і Оболонської - Коропського району, Авдіївської, Березовогатської, Блистівської, Криківської, Мезинської, Об'єднанської, Орлівської, Покошицької, Редичівської, Розльотівської і Свердловської - Понорницького району.

8. Прилуцький район /центр - м.Прилуки/ в складі селищ міського типу Варва, Дігтярі, Линовиця і Мала Дівиця, сільрад Прилуцького і Варвинського районів та Білорічицької, Великодівицької, Жовтневої, Знам'янської, Канівщинської, Лісовосорочинської, Нетяжинської, Обичівської, Першотравневої, Піддубівської, Рудівської і Товкачівської - Малодівицького району.

9. Ріпкинський район /центр - смт Ріпки/ в складі селищ міського типу Любеч і Ріпки, сільрад Ріпкинського і Любецького районів та Великолистенської, Вихвостівської, Ільмівської, Моложавської і Тупичівської - Городнянського району, Івашківської - Чернігівського району.

10. Семенівський район /центр - м.Семенівка/ в складі міста Семенівка, селища міського типу Холми, сільрад Семенівського району та Жуклянської, Камківської, Козилівської, Олешнянської, Радомської, Рибинської і Чорнорізької -Понорницького району, Рейментарівської, Савинківської і Сядринської - Сосницького району, Лупасівської і Охрімівської - Щорського району.

11. Чернігівський район /центр - м.Чернігів/ в складі селищ міського типу Березна, Куликівка, Михайло-Коцюбинське і Седнів, сільрад Чернігівського /за винятком Івашківської/ і Михайло-Коцюбинського районів та Бакланово-Муравейської, Вершино-Муравейської, Виблівської, Горбівської, Грабівської, Жуківської, Ковчинської, Салтиково-Дівицької і Смолянської - Куликівського району.

12. Щорський район /центр - м.Щорс/ в складі міста Щорс, сільрад Щорського району /за винятком Лупасівської і Охрімівської/ та Андріївської, Бутівської, Деревинської, Дроздовицької, Лемешівської, Мощенської, Переписької, Смичинської, Солонівської, Хоробицької, Хотівлянської і Хрипівської - Городнянського району.

Голова Президії Верховної Ради Української РСР

Д. КОРОТЧЕНКО

Секретар Президії Верховної Ради Української РСР

А. ЗЛЕНКО

м.Київ

30 грудня 1962 року

Джерело: Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. Додаток до довідника видання 1962 р. (зміни, що відбулися за період з 1 січня 1962 року по 1 січня 1964 року) / Д. О. Шелягин (упорядник). — К.: Вид-во політ. літ-ри України, 1964. — 72 с